

ড্রাং-হাজং যুটীয়া বন পরিচালনা সমিতি (জে এফ এম টি)

মাইবং আধ্বলিক,
ডিমা হাচাও (পূর্ব হাফলং) বন সংমগ্রল

ক্ষুদ্র পরিকল্পনা

(২০১৬-১৭ বর্ষ পরা ২০২৫-২৬ লৈ)

Approval.

প্রস্তুতকর্তা

ড্রাং-হাজং যুটীয়া বন পরিচালনা সমিতি

সহায়কাৰী

অসম বন বিভাগ

আৰু

ক্ষুদ্র পরিকল্পনা আৰু জীৱিকাৰ সুযোগ বৃদ্ধিৰ বাবে গঠিত মহাজোঁট (কম্পেল', COMPELO)

[আই আই ই (IIE), আৰ জি ভি এন (RGVN) আৰু টি এম এল (CML)]

জুলাই, ২০১৬

সংক্ষিপ্ত শব্দৰ সম্পূর্ণ নামৰ তালিকা

সংক্ষিপ্ত	সম্পূর্ণ নাম
এ এফ ডি (AFD)	এজেন্সী ফ্রান্সিচ ডি ডেভেলপমেন্ট
এ পি এফ বি চি (APFBC)	বন আৰু জৈৱ বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণৰ অসম প্ৰকল্প (আছাম প্ৰজেক্ট অন ফৰেষ্ট এণ্ড বায়'ডাইভার্চিটী কনজাৰভেচন)
এ এফ ডি (AFD)	ফ্রান্স উন্নয়ন এজেন্সী (এজেন্সী ফ্রান্সিচ ডি ডেভেলপমেন্ট)
বি পি এল (BPL)	দাৰিদ্ৰ্য সীমাৰেখাৰ তলৰ (বিল' পভাটী লাইন)
চি এম এল (CML)	ক্ষুদ্ৰ বিভৌয় সাহায্য আৰু জীৱিকা কেন্দ্ৰ (চেন্টাৰ ফৰ মাইক্ৰ'-ফাইনেন্স এণ্ড লাইভলিহৰ্ড)
কম্পেল'	ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকাৰ সুযোগ বৃদ্ধিৰ বাবে গঠিত মহাজোঁট
(COMPELO)	কনছালিং ছাৰ্ভিচ ফৰ মাইক্ৰ'-প্লেনিং এনহেনচিং লাইভলিহৰ্ড অপৰচুনিটিজ
ইপি এ (EPA)	প্ৰাৰম্ভিক কাৰ্যসূচী (এন্ট্ৰি পইণ্ট এক্সিভিচু)
জি আই এছ (GIS)	ভৌগোলিক তথ্য ব্যৱস্থা (জিআফিকেল ইনফৰ্মেশন ছিষ্টেম)
এইচ এ (Ha)	হেক্টাৰ
আই আই ই (IIE)	ভাৰতীয় উদ্যমিতা প্ৰতিষ্ঠান (ইণ্ডিয়ান ইনষ্টিউটুট অব এণ্ট্ৰ'প্ৰিনিঅ'ৰষ্টিপ)
জে এফ এম চি (JFMC)	যৌথ বন পৰিচালনা সমিতি (জইট ফৰেষ্ট মেনেজমেন্ট কমিটী)
কে জি (Kg)	কিলোগ্ৰাম
কে এম (Km)	কিলোমিটাৰ
এম টি (MT)	মেট্ৰিক টন
এন টি এফ পি (NTFP)	কাৰ্ত ভিন্ন বন উৎপাদন (নন টিস্বাৰ ফৰষ্টে প্ৰডিউচ)
এন ড্ৰিউ এফ পি (NWFP)	কাৰ্ত ভিন্ন বন উৎপাদন (নন উড ফৰষ্টে প্ৰডিউচ)
পি ডি এছ (PDS)	ৰাজহৰা বিতৰণ ব্যৱস্থা (পান্থিক ডিস্ট্ৰিবিউচন ছিষ্টেম)
পি আৰ এ (PRA)	অংশগ্ৰহণমূলক গ্ৰাম্য পৰিমাপ (পার্টিচিপেটৰী ৰুৱেল এপ্রাইজেল)
আৰ জি ভি এন (RGVN)	ৰাষ্ট্ৰীয় গ্ৰামীণ বিকাশ নিধি
আৰ এছ (Rs)	ভাৰতীয় টকা
এছ এইচ জি (SHG)	আত্মসহায়ক গোট (ছেলফ-হেল্প গ্ৰাম্য)
ভি চি ডি চি (VCDC)	গাঁও পৰিয়দ উন্নয়ন সমিতি (ভিলেজ কাউণ্সিল ডেভেলপমেন্ট কমিটী)

ড্রাং হাজং যুটীয়া বন পরিচালনা সমিতি জীরিকা উন্নয়ন পরিকল্পনা

সূচীপত্র

অধ্যায়	শিরোনাম	পৃষ্ঠা নং
১	ভূমিকা	৪
২	গাঁর আর্থ-সামাজিক ক্ষেত্রে	৫
৩	জীরিকাৰ সুবিধা বিশ্লেষণ	১২
৪	জীরিকা উন্নয়ন পরিকল্পনা	১৯
৫	বন উন্নয়ন পরিকল্পনা	২০
৬	পরিশিষ্টৰ তালিকা	৩৬

১। ভূমিকা

প্রকল্পটোৰ সম্পর্কে	<p>অসম বন আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণ প্রকল্প (আছাম প্ৰজেক্ট অন্ত ফৰেষ্ট এণ্ড বায়'ডাইভার্চিটি কনজাৰ্ভেচন)ৰ উদ্দেশ্য হৈছে—‘নিৰ্দিষ্ট এলেকাৰ বনাঞ্চলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল জনগোষ্ঠীসমূহৰ অৎশণহণেৰে আৰু বনজ আৰু বনজবহুৰূত সম্পদৰ বহনক্ষম ব্যৱহাৰৰ জৰিয়তে তেওঁলোকৰ জীৱিকা সুনিশ্চিত কৰিবলৈ বিশেষ গুৰুত্ব আৰোপ কৰাৰ লগতে বহুমুখী সুসংহত পৰিকল্পনাবে অসমত স্থিতিশীল বন আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণ আৰু পৰিচালনৰ ব্যৱস্থা কৰা।’ প্রকল্পটোৰ লক্ষ্য হৈছে—‘বনাঞ্চলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল জনগোষ্ঠীসমূহৰ সহযোগত তেওঁলোকৰ জীৱিকা আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্যৰ সংৰক্ষণ আৰু স্থিতিশীল ব্যৱহাৰৰ জৰিয়তে বনাঞ্চল সংৰক্ষণ আৰু পৰিৱেশতত্ত্বক পুনৰুদ্ধাৰ কৰা।’ এই প্রকল্পটোলৈ আৰ্থিক অনুদান আগবঢ়াইছে এজেন্সী ফ্রাণ্স ডি ডেভেলপমেণ্ট অৰ্থাৎ ফ্রাঙ্স ডেভেলপমেণ্ট এজেন্সীয়ে। সহযোগ কৰিছে অসম চৰকাৰে। প্রকল্পটোৰ পৰিকল্পনা, ৰূপায়ণ, নিৰীক্ষণ, সমন্বয় আৰু ব্যৱস্থাপনাকে ধৰি সকলো কামৰ দায়িত্বত আছে আছাম প্ৰজেক্ট অন ফৰেষ্ট এণ্ড বায়'ডাইভার্চিটি কনজাৰ্ভেচন ছ'চাইটী।</p>
ক্ষুদ্র পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকা	<p>বজাৰৰ সন্তোষীয়তাভিত্তিক মূল্য সংযোজনৰ জৰিয়তে জীৱিকাৰ কাম-কাজ উন্নত কৰিবলৈ প্ৰকল্পটোত উদ্যোগমূলক বিকাশ, উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ প্ৰক্ৰিয়াকৰণৰ জৰিয়তে মূল্য সংযোজন আৰু বিপণনৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়া হৈছে। জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ লগে লগে বনজ সম্পদ ওপৰত বৃদ্ধি পোৱা হেঁচাৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত এনে পদক্ষেপ জৰুৰী হৈ পৰিছে। বজাৰ সন্তোষীয়তাৰ প্ৰতি লক্ষ্য বাখি বৰ্তমানে উপলব্ধ বনজ আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সামগ্ৰী আৰু সেৱাসমূহত মূল্য সংযোজনৰ উপায় উন্নৰণ কৰাটো প্ৰয়োজন হৈ পৰিছে। তদুপৰি, বনাঞ্চলভিত্তিক জীৱিকাৰ বাহিৰে জীৱিকাৰ অন্য পথ বিচাৰি উলিওৱা আৰু দক্ষতা বিকাশ পদক্ষেপৰ জৰিয়তে সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সক্ষমতা বৃদ্ধি কৰাও দৰকাৰ।</p> <p>প্ৰকল্পটোৰ অধীনত ক্ষুদ্র পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকা উন্নয়নৰ কাৰ্যসূচী ৰূপায়ণৰ বাবে ভাৰতীয় উদ্যমিতা প্ৰতিষ্ঠান (ইণ্ডিয়ান ইনসিটিউট অব এন্ট্ৰপ্রিনিউৎ্ৰশিপ, আই আই ই), গুৱাহাটী আৰু ৰাষ্ট্ৰীয় প্ৰামীণ বিকাশ নিধি (আৰ জি ভি এন) আৰু ‘চেন্টোৰ ফৰ মাইক্ৰ’ ফাইনেন্স এণ্ড লাইভলিহৰ্ড’ (চি এম এল)ক লৈ এখন সমিতি গঠন কৰা হৈছে। এই সমিতিখনৰ নাম দিয়া হৈছে—‘ক্ষুদ্র পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকাৰ সুযোগ বৃদ্ধিৰ বাবে গঠিত মহাজোঁট (কনছালটিং ছাৰ্ভিঞ্চ ফৰ মাইক্ৰ’প্লেনিং এনহেন্সিং লাইভলিহৰ্ড অপচুনিটিজ)’ চমুকে কম্পেল’।</p> <p>প্ৰকল্পটোৰ নিৰ্দেশনা মতে এই ক্ষুদ্র পৰিকল্পনাত অন্তৰ্ভুক্ত হৈ আছে ‘গাঁও আৰু বন বিভাগৰ বিভিন্ন অভিযান আৰু বনাঞ্চলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল সদস্যক জীৱিকাৰ ক্ষেত্ৰত সহায় কৰা আৰু স্থিতিশীল বন ব্যৱস্থাপনাক এক প্ৰসাৰিত লক্ষ্য হিচাপে গণ্য কৰা।’ বন উন্নয়ন আৰু জীৱিকা উন্নয়ন উভয় লক্ষ্যকে এই প্ৰকল্পত সামৰি লোৱা হৈছে।</p>
ড্রাঃ-হাজং জে এফ এম চিৰ বাবে ক্ষুদ্র পৰিকল্পনা	অসমৰ ডিমা হাচাও জিলাত অৱস্থিত ড্রাঃ-হাজং জে এফ এম চিৰ ক্ষুদ্র পৰিকল্পনাৰ জৰিয়তে গাঁওবাসীৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ বিস্তৃত বিশ্লেষণ এই নথিত সন্ধিৱিষ্ট হৈছে। এই জে এফ এম চিৰ ড্রাঃ-হাজং যুটীয়া বন পৰিচালনা সমিতি ডিমা হাচাও (পূৰ্ব হাফলং) সংমণ্ডলৰ ডি এইচ এ ডি বন চত্ৰত অন্তৰ্গত। পৰৱৰ্তী অধ্যায়ত সম্প্ৰদায়সমূহৰ সবিশেষ উল্লেখ কৰা হৈছে।

বর্তমান ক্ষুদ্র পরিকল্পনা সম্প্রদায়সমূহৰ পুৰুষ আৰু মহিলাসকলৰ দ্বাৰা প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। ২০১৬ চনৰ জুন মাহত অংশগ্ৰহণমূলক গ্রাম্য পৰিমাপৰ (Participatory Rural Appraisal- PRA)ৰ বিষয়ববীয়া গুৱাহাটীৰ ইণ্ডিয়ান ইনষ্টিউট অৰ্থ এন্ড প্ৰেনিয়ৰশিপে (আই আই ই) সম্প্ৰদায়টোৱে গ্ৰহণ কৰা অংশগ্ৰহণমূলক গ্রাম্য পৰিমাপ (পি আৰ এ)ৰ জৰিয়তে এই নথি প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। প্ৰকল্প নিৰ্দেশনা অনুসৰি আই আই ই-এ এই ক্ষুদ্র পরিকল্পনা সংযোজিত কৰিছে। জুলাই, ২০১৬ তাৰিখে গৃহীত কৰাৰ বাবে এই নথি আলোচনা কৰি চূড়ান্ত কৰা হৈছে।

২। ড্রাং-হাজং জে এফ এম চির আর্থ-সামাজিক ক্ষপণেখা

অরন্তিতি	ড্রাং-হাজং যুটীয়া বন পরিচালনা সমিতি মাইবং বন সংমগ্রল প্রশাসনৰ অধীনত ড্রাংবা গাঁৱৰ সম্পদায়ক লৈ গঠন কৰা হৈছে। এই জে এফ এম চি ডিমা হাচাও জিলাৰ অন্তর্গত।																								
মূল তথ্য	<p>পৰিশিষ্ট-১ : গাঁৱৰ মানচিত্ৰ দিয়া হৈছে।</p> <table border="1"> <tr> <td>জে এফ এম চিৰ নাম</td><td>ড্রাং-হাজং জে এফ এম চি</td></tr> <tr> <td>বাসস্থান</td><td>মাইবং</td></tr> <tr> <td>বাজহ গাঁৱৰ নাম</td><td>ড্রাং-হাজং</td></tr> <tr> <td>গাঁও পঞ্চায়ত/ভি চি ডি চি</td><td>পোৱা নাই</td></tr> <tr> <td>খণ্ড</td><td>মাইবং</td></tr> <tr> <td>জিলা</td><td>ডিমা হাচাও</td></tr> <tr> <td>বন সংমগ্রল</td><td>ডিমা হাচাও (পূৰ্ব হাফলং)</td></tr> <tr> <td>বন আঞ্চলিক</td><td>মাইবং</td></tr> <tr> <td>বন লাট</td><td>খেপ্তে</td></tr> <tr> <td>গঠনৰ বছৰ</td><td>২০১৬</td></tr> <tr> <td>জে এফ এম চিৰ চাৰিসীমা</td><td> <p>তলত উল্লেখ কৰা ধৰণে :</p> <p>উত্তৰ : নতুন হাজং</p> <p>দক্ষিণ : হাদিংমা গাঁও</p> <p>পশ্চিম : নতুন ৱাদেংডাইচ গাঁও</p> <p>পূৰ্ব : হাজং কাছ সংৰক্ষিত তুন্দ</p> </td></tr> <tr> <td></td><td>উৎস : জে এফ এম চিৰ তথ্য আৰু ২০১৬ চনৰ মে' মাহত অনুষ্ঠিত পি আৰ এৰ অনুশীলনৰ সময়ত হোৱা আলোচনা।</td></tr> </table>	জে এফ এম চিৰ নাম	ড্রাং-হাজং জে এফ এম চি	বাসস্থান	মাইবং	বাজহ গাঁৱৰ নাম	ড্রাং-হাজং	গাঁও পঞ্চায়ত/ভি চি ডি চি	পোৱা নাই	খণ্ড	মাইবং	জিলা	ডিমা হাচাও	বন সংমগ্রল	ডিমা হাচাও (পূৰ্ব হাফলং)	বন আঞ্চলিক	মাইবং	বন লাট	খেপ্তে	গঠনৰ বছৰ	২০১৬	জে এফ এম চিৰ চাৰিসীমা	<p>তলত উল্লেখ কৰা ধৰণে :</p> <p>উত্তৰ : নতুন হাজং</p> <p>দক্ষিণ : হাদিংমা গাঁও</p> <p>পশ্চিম : নতুন ৱাদেংডাইচ গাঁও</p> <p>পূৰ্ব : হাজং কাছ সংৰক্ষিত তুন্দ</p>		উৎস : জে এফ এম চিৰ তথ্য আৰু ২০১৬ চনৰ মে' মাহত অনুষ্ঠিত পি আৰ এৰ অনুশীলনৰ সময়ত হোৱা আলোচনা।
জে এফ এম চিৰ নাম	ড্রাং-হাজং জে এফ এম চি																								
বাসস্থান	মাইবং																								
বাজহ গাঁৱৰ নাম	ড্রাং-হাজং																								
গাঁও পঞ্চায়ত/ভি চি ডি চি	পোৱা নাই																								
খণ্ড	মাইবং																								
জিলা	ডিমা হাচাও																								
বন সংমগ্রল	ডিমা হাচাও (পূৰ্ব হাফলং)																								
বন আঞ্চলিক	মাইবং																								
বন লাট	খেপ্তে																								
গঠনৰ বছৰ	২০১৬																								
জে এফ এম চিৰ চাৰিসীমা	<p>তলত উল্লেখ কৰা ধৰণে :</p> <p>উত্তৰ : নতুন হাজং</p> <p>দক্ষিণ : হাদিংমা গাঁও</p> <p>পশ্চিম : নতুন ৱাদেংডাইচ গাঁও</p> <p>পূৰ্ব : হাজং কাছ সংৰক্ষিত তুন্দ</p>																								
	উৎস : জে এফ এম চিৰ তথ্য আৰু ২০১৬ চনৰ মে' মাহত অনুষ্ঠিত পি আৰ এৰ অনুশীলনৰ সময়ত হোৱা আলোচনা।																								

<p>কার্যকৰী আৰু সাধাৰণ সমিতিৰ সংক্ষিপ্ত বিৱৰণ</p>	<p>জে এফ এম চিৰ কার্যকৰী আৰু সাধাৰণ সমিতিৰ সংক্ষিপ্ত বিৱৰণ তলৰ তালিকাত দিয়া হ'ল। অতিৰিক্ত বৰ্ণনা তথ্য-১-ৰ তালিকা-১ত দিয়া হৈছে (পৰিশিষ্টত-)</p> <p>তালিকা-খ : কার্যকৰী আৰু সাধাৰণ সমিতিৰ সংক্ষিপ্ত বিৱৰণ</p> <table border="1"> <tbody> <tr> <td>সভাপত্ৰিৰ নাম</td><td>গোপেন্দ্ৰ কেমপ্রাই</td></tr> <tr> <td>সদস্য সচিবৰ নাম</td><td>মঞ্জিত খেৰচা</td></tr> <tr> <td>কোষাধ্যক্ষৰ নাম</td><td>ডিজেন বাথাৰি</td></tr> <tr> <td>কার্যকৰী সমিতিৰ সদস্য সংখ্যা</td><td>পুৰুষ : ১৭ মহিলা : ০৩ মুঠ : ২০</td></tr> <tr> <td>সাধাৰণ সমিতিৰ সদস্য সংখ্যা</td><td>জে এফ এম চিৰ প্রতিটো পৰিয়ালৰে মুৰব্বী</td></tr> </tbody> </table> <p>উৎস : জে এফ এম চিৰ তথ্য।</p>	সভাপত্ৰিৰ নাম	গোপেন্দ্ৰ কেমপ্রাই	সদস্য সচিবৰ নাম	মঞ্জিত খেৰচা	কোষাধ্যক্ষৰ নাম	ডিজেন বাথাৰি	কার্যকৰী সমিতিৰ সদস্য সংখ্যা	পুৰুষ : ১৭ মহিলা : ০৩ মুঠ : ২০	সাধাৰণ সমিতিৰ সদস্য সংখ্যা	জে এফ এম চিৰ প্রতিটো পৰিয়ালৰে মুৰব্বী								
সভাপত্ৰিৰ নাম	গোপেন্দ্ৰ কেমপ্রাই																		
সদস্য সচিবৰ নাম	মঞ্জিত খেৰচা																		
কোষাধ্যক্ষৰ নাম	ডিজেন বাথাৰি																		
কার্যকৰী সমিতিৰ সদস্য সংখ্যা	পুৰুষ : ১৭ মহিলা : ০৩ মুঠ : ২০																		
সাধাৰণ সমিতিৰ সদস্য সংখ্যা	জে এফ এম চিৰ প্রতিটো পৰিয়ালৰে মুৰব্বী																		
<p>পৰিয়াল আৰু জনসংখ্যা গাঁথনি</p>	<p>গাঁওখনত বাস কৰা পৰিয়ালৰ সংখ্যা হৈছে ১২১টা। ইয়াৰে সকলো পৰিয়ালে দাবিদ্য সীমাৰেখাৰ তলৰ। গাঁওখনৰ মুঠ জনসংখ্যা হৈছে ৬২৮জন। ইয়াৰে ৩১৫জন পুৰুষ আৰু ৩১৩গৰাকী মহিলা। মুঠ জনসংখ্যাৰ আটাইয়ে অনুসূচিত জনজাতিৰ।</p> <p>তালিকা গ : বয়স আৰু লিংগৰ বিতৰণ</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>লিংগ/শিক্ষা</th><th>১৪ বছৰৰ তলৰ</th><th>১৫-৩০ বয়সৰ ভিতৰত</th><th>৩১-৪৫ ভিতৰত</th><th>৪৬-৬০ ভিতৰত</th><th>৬০ উৰ্ধৰ</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>পুৰুষ</td><td>৫৪</td><td>৯০</td><td>১০৮</td><td>৪৮</td><td>১৯</td></tr> <tr> <td>মহিলা</td><td>৪৯</td><td>৭৮</td><td>১১২</td><td>৪৭</td><td>২৭</td></tr> </tbody> </table> <p>উৎস : পি আৰ এ তথ্য ১-ৰ তালিকা-২ এই সংক্রান্ত অধিক তথ্য দিয়া হৈছে।</p>	লিংগ/শিক্ষা	১৪ বছৰৰ তলৰ	১৫-৩০ বয়সৰ ভিতৰত	৩১-৪৫ ভিতৰত	৪৬-৬০ ভিতৰত	৬০ উৰ্ধৰ	পুৰুষ	৫৪	৯০	১০৮	৪৮	১৯	মহিলা	৪৯	৭৮	১১২	৪৭	২৭
লিংগ/শিক্ষা	১৪ বছৰৰ তলৰ	১৫-৩০ বয়সৰ ভিতৰত	৩১-৪৫ ভিতৰত	৪৬-৬০ ভিতৰত	৬০ উৰ্ধৰ														
পুৰুষ	৫৪	৯০	১০৮	৪৮	১৯														
মহিলা	৪৯	৭৮	১১২	৪৭	২৭														
<p>শিক্ষা আৰু দক্ষতা বিকাশ</p>	<p>মুঠ জনসংখ্যাৰ ৩৭.১০ শতাংশতকৈ অধিক লোক অশিক্ষিত। অধিকাংশ লোকেই বিদ্যালয় পৰ্যায়ত শিক্ষিত। তুলনামূলকভাৱে কিছু পৰিয়ালৰ সদস্যইহে কলেজ পৰ্যায়ৰ শিক্ষা লাভ কৰিছে।</p> <p>তালিকা-ঘ : শিক্ষাৰ বিতৰণ</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>বয়স লিংগ</th><th>অশিক্ষিত</th><th>৬ষ্ঠ শ্ৰেণীলৈ</th><th>৫ম-১০ম</th><th>১০ম-১২শ</th><th>স্নাতক</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>পুৰুষ</td><td>৭৮</td><td>২০৪</td><td>৩৩</td><td>—</td><td>—</td></tr> <tr> <td>মহিলা</td><td>১৫৫</td><td>১৩৯</td><td>১৯</td><td>—</td><td>—</td></tr> </tbody> </table> <p>উৎস : পি আৰ এ</p> <p>আনুষ্ঠানিক আৰু অনানুষ্ঠানিক দুই ধৰণে জীৱিকাৰ দক্ষতা আহৰণ কৰা হয়। জে এফ এম চিৰ ক্ষেত্ৰত অনানুষ্ঠানিক দক্ষতা উন্নয়ন মানে হৈছে পৰম্পৰাগত দক্ষতা। তলৰ ক্ষেত্ৰসমূহত লোকসকলৰ পৰম্পৰাগত দক্ষতা আছে :</p>	বয়স লিংগ	অশিক্ষিত	৬ষ্ঠ শ্ৰেণীলৈ	৫ম-১০ম	১০ম-১২শ	স্নাতক	পুৰুষ	৭৮	২০৪	৩৩	—	—	মহিলা	১৫৫	১৩৯	১৯	—	—
বয়স লিংগ	অশিক্ষিত	৬ষ্ঠ শ্ৰেণীলৈ	৫ম-১০ম	১০ম-১২শ	স্নাতক														
পুৰুষ	৭৮	২০৪	৩৩	—	—														
মহিলা	১৫৫	১৩৯	১৯	—	—														

	<p>ক) কৃষি</p> <p>(খ) উদ্যান শস্য</p> <p>(গ) বেচন শিল্প</p> <p>সমগ্র দেশের লগতে রাজ্যখনতো আনুষ্ঠানিক দক্ষতা উন্নয়ন কার্যসূচী প্রসারের বাবে চৰকাৰে সক্ৰিয় ভূমিকা পালন কৰি আহিছে। এনে কোনো আঁচনিৰ পৰা এতিয়ালৈকে গাঁওবাসী উপকৃত হোৱা নাই। কিয়নো গাঁওখন অথবা ইয়াৰ পাৰ্শ্বৰতী অঞ্চলসমূহত তেনে কোনো আঁচনি কৰায়ণ কৰা হোৱা নাই।</p>										
ভূমি	দ' ঠাইত পলসুৱা আৰু সমতলত বালিঅঁহীয়া মাটি পোৱা যায়। উভয় শ্ৰেণীৰে ভূমিভাগ সাবলো হোৱা বাবে ই বিভিন্ন ধৰণৰ শস্যৰ খেতিৰ বাবে উপযোগী।										
পানী	ড্রাং নামৰ নলা এটা জে এফ এম চিৰ মাজেৰে বৈ গৈছে। দৈনন্দিন কাম-কাজৰ বাবে জে এফ এম চিটোৰ লোকসকলে এই পানীয়ে ব্যৱহাৰ কৰে।										
জলবায়ু : উষ্ণতা আৰু বৰষুণ	<p>গ্ৰীষ্মকালত অঞ্চলটোৰ সৰ্বোচ্চ তাপমাত্ৰা হৈছে ৩৮ ডিগ্ৰী চেলচিয়াছ আৰু শীতকালত সৰ্বনিম্ন তাপমাত্ৰা হৈছে ৮-৯ ডিগ্ৰী চেলচিয়াছ।</p> <p>প্ৰতিবছৰে বার্ষিক বৰষুণৰ পৰিমাণ হৈছে ৩০০০ মিলিমিটাৰ। বছৰি বাৰিয়াৰ সময়হোৱাত (জুনৰ পৰা ছেপ্টেম্বৰ) সাধাৰণতে দুই-তৃতীয়াংশ বৃষ্টিপাত হয়।</p> <p>বাৰিয়াকালত গাঁওখনৰ আৰ্দ্ধতা উচ পৰ্যায়ৰ (৯০ শতাংশৰো বেছি) আৰু শীতকালত কম (৩০ শতাংশৰ তলত)।</p>										
বন আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য	<p>(ক) বনাঞ্চলৰ প্ৰকাৰ : ইয়াৰ বনাঞ্চল সাধাৰণতে উপক্ৰান্তীয় অঞ্চলত হোৱা বহল পাতৰ গছৰ। কাৰ্বি আংলং আৰু উত্তৰ কাছাৰ জিলাত বহল পাতৰ আৰু পাইনৰ দৰে জোঙা পাতৰ হাবি দেখা যায়। সাধাৰণতে দেখা উদ্বিদ প্ৰজাতি হ'ল এলছিআ'ডেফনি পেটিআ'লেৰিছ (বন সোণাৰু), এণ্টিডেছমা বুনিয়াছ, বেটুলা এনলয়াইডছ, ক্ৰেইডন স্পেচিফ্ৰ'ৰাম আদি। আটাইতকৈ বেছি পোৱা যায় পাইনাছ কেছিয়া (খাচী পাইন)।</p> <p>বনাঞ্চলৰ পৰা বিভিন্ন ধৰণৰ মচলা, শাক-পাচলি, ঢেকীয়া, ভেষজ উদ্বিদ, বাঁহ, বেত, খেৰ, পশুখাদ্য, ঝাড়ু, কাঠি আদিৰ দৰে এন টি এফ পি প্ৰচুৰ পৰিমাণে উৎপাদন কৰিব পাৰি। এইক্ষেত্ৰত বিতং বৰ্ণনা বন উন্নয়ন পৰিকল্পনাত দিয়া হৈছে।</p>										
ভূমি ব্যৱহাৰৰ ধৰণ	<p>গাঁওখনৰ ভূমি ব্যৱহাৰৰ ধৰণ পৰিশিষ্ট-২ত বহলাই উল্লেখ কৰা হৈছে। এই পৰিশিষ্ট অনুসৰি পৰ্যবেক্ষণ কৰা কিছু গুৰুত্বপূৰ্ণ তথ্য নিম্নোলিখিত ধৰণৰ :</p> <table> <tbody> <tr> <td>কৃষিভূমি</td> <td>: ২৩.৫ শতাংশ</td> </tr> <tr> <td>বৃক্ষ আচ্ছাদিত ভূমি</td> <td>: ৬২ শতাংশ</td> </tr> <tr> <td>বসতি অঞ্চল</td> <td>: ১০ শতাংশ</td> </tr> <tr> <td>জলাশয়</td> <td>: ২ শতাংশ (পানী আবদ্ধ অঞ্চলৰ সৈতে)</td> </tr> <tr> <td>পতিত ভূমি</td> <td>: ২.৫ শতাংশ</td> </tr> </tbody> </table>	কৃষিভূমি	: ২৩.৫ শতাংশ	বৃক্ষ আচ্ছাদিত ভূমি	: ৬২ শতাংশ	বসতি অঞ্চল	: ১০ শতাংশ	জলাশয়	: ২ শতাংশ (পানী আবদ্ধ অঞ্চলৰ সৈতে)	পতিত ভূমি	: ২.৫ শতাংশ
কৃষিভূমি	: ২৩.৫ শতাংশ										
বৃক্ষ আচ্ছাদিত ভূমি	: ৬২ শতাংশ										
বসতি অঞ্চল	: ১০ শতাংশ										
জলাশয়	: ২ শতাংশ (পানী আবদ্ধ অঞ্চলৰ সৈতে)										
পতিত ভূমি	: ২.৫ শতাংশ										

ভূমি ধারণ	<p>প্রতিটো পরিয়ালৰ ভূমি ধারণৰ ধৰণ তথ্য-(I)ৰ তালিকা-৩ত উল্লেখ কৰা হৈছে। সেইমতে দেখা পোৱা যায় :</p> <p>পরিয়ালসমূহত ভূমি ধারণৰ প্ৰকাৰ তথ্য-১ৰ তালিকা-৩ত দিয়া আছে। সেইমতে দেখা যায়—</p> <p>তালিকা ৬ : ভূমি ধারণ বিতৰণ</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>মালিকনাথীন ভূমিৰ প্ৰকাৰ</th><th>ভূমিহীন</th><th>উপান্ত <২হেক্টাৰ</th><th>ক্ষুদ্ৰ ২- ১০ হেক্টাৰ</th><th>বৃহৎ > ১০ হেক্টাৰ</th><th>মুঠ</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>পৰিয়ালৰ সংখ্যা</td><td>০</td><td>০</td><td>১২১</td><td>০</td><td>১২১</td></tr> </tbody> </table>	মালিকনাথীন ভূমিৰ প্ৰকাৰ	ভূমিহীন	উপান্ত <২হেক্টাৰ	ক্ষুদ্ৰ ২- ১০ হেক্টাৰ	বৃহৎ > ১০ হেক্টাৰ	মুঠ	পৰিয়ালৰ সংখ্যা	০	০	১২১	০	১২১
মালিকনাথীন ভূমিৰ প্ৰকাৰ	ভূমিহীন	উপান্ত <২হেক্টাৰ	ক্ষুদ্ৰ ২- ১০ হেক্টাৰ	বৃহৎ > ১০ হেক্টাৰ	মুঠ								
পৰিয়ালৰ সংখ্যা	০	০	১২১	০	১২১								
পশুধন	<p>স্থানীয় বাসিন্দাসকলে গৰু, কুকুৰা, গাহৰি আৰু ছাগলী পোহে। পৰিয়ালসমূহে প্ৰতিপালন কৰা পশুধনৰ প্ৰকাৰ হৈছে এনেধৰণৰ :</p> <p>তালিকা-৬ জে এফ এম চি ক্ষেত্ৰত পালন কৰা পশুধন</p> <table border="1" data-bbox="514 804 1382 902"> <thead> <tr> <th>পশুধনৰ প্ৰকাৰ</th><th>ম'হ</th><th>ছাগলী</th><th>কুকুৰা</th><th>গাহৰি</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>মুঠ সংখ্যা</td><td>১৩৫</td><td>১৪৪</td><td>৫৮৮</td><td>৫২</td></tr> </tbody> </table> <p>উৎস : ২০১৬ চনৰ মে' মাহত কৰা পৰিয়ালৰ জৰীপৰ ভিত্তিত ওপৰত উল্লিখিত তথ্যৰ সবিশেষ বিৱৰণ তথ্য-(I)ৰ তালিকা-৪ত দাঙি ধৰা হৈছে।</p>	পশুধনৰ প্ৰকাৰ	ম'হ	ছাগলী	কুকুৰা	গাহৰি	মুঠ সংখ্যা	১৩৫	১৪৪	৫৮৮	৫২		
পশুধনৰ প্ৰকাৰ	ম'হ	ছাগলী	কুকুৰা	গাহৰি									
মুঠ সংখ্যা	১৩৫	১৪৪	৫৮৮	৫২									
গাঁৱৰ আন্তঃগাঁথনি আৰু যোগাযোগ ব্যৱস্থা	<p>যিকোনো জনগোষ্ঠীতে সাধাৰণ আন্তঃগাঁথনিৰ উপলক্ষতাই জীৱিকাৰ নিৰ্বাহক্ষম উপায় উন্নয়নত সহায় কৰে। গাঁওখনত বৰ্তমানৰ আন্তঃগাঁথনিৰ অৱস্থা সন্তোষজনক নহয়। তথ্য-(I)ৰ তালিকা-৫ত গাঁৱৰ আন্তঃগাঁথনিৰ বৰ্তমান অৱস্থা দাঙি ধৰা হৈছে। ওপৰৰ তালিকাৰ পৰা গাঁওখনৰ বৰ্তমানৰ আন্তঃগাঁথনি সন্দৰ্ভত তলৰ তথ্যসমূহ লাভ কৰিব পাৰি :</p> <p>বস্তুগত আন্তঃগাঁথনি : অঞ্চলটোৰ বাসিন্দাসকলে মূল বাস্তৱিক আন্তঃগাঁথনিৰ পৰা বাঞ্ছিত হৈ আহিছে। ইয়াত উন্নত বাস্তৱিক আন্তঃগাঁথনি যেনে ভাল ৰাস্তা, বিদ্যুৎ সংযোগ, পানী যোগান আৰু মোবাইল সংযোগ আদি নাই।</p> <p>শিক্ষা আৰু স্বাস্থ্য সেৱা : অঞ্চলটোত শিক্ষা ব্যৱস্থা সন্তোষজনক নহয়। ইয়াত সীমিতসংখ্যক শিক্ষানুষ্ঠান, স্বাস্থ্যকেন্দ্ৰ আছে আৰু সেইবোৰ প্ৰায় ১৫ কিলোমিটাৰ দূৰত্বত অৱস্থিত। ৰাজহৰা পৰিবহণ ব্যৱস্থা নাই। গাঁৱৰ লোকসকলে ইফাল-সিফাল কৰিবৰ বাবে চাইকেল ব্যৱহাৰ কৰে।</p> <p>চৰকাৰী কাৰ্যালয় : চৰকাৰী কাৰ্যালয় (যেনে আৰক্ষী থানা, ৰাজহ কাৰ্যালয়, বন আঞ্চলিক কাৰ্যালয় আদি) গাঁওখনৰ পৰা যথেষ্ট দূৰৈত অৱস্থিত। সেয়ে গাঁওবাসীয়ে প্ৰয়োজনৰ সময়ত যথেষ্ট অসুবিধাৰ সন্মুখীন হ'বলগা হয়।</p> <p>বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠান : গাঁওখনৰ পৰা বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠান যেনে বেংক, ডাকঘৰ যথেষ্ট দূৰৈত অৱস্থিত। সেয়ে সম্প্ৰদায়ৰ লোকসকলৰ কোনো বেংক বা ডাকঘৰত কোনো একাউণ্ট নাই।</p>												

কৃষিশস্য	<p>গাঁওখনর কৃষিশস্যৰ সবিশেষ তথ্য-(I)ৰ তালিকা-৬ত বিশদভাৱে উল্লেখ কৰা হৈছে। পৰিয়ালসমূহৰ মালিকনাথীন ভূমিৰ গড় পৰিমাণ ১.২ হেক্টৰ পোৱা গৈছে। জলসিঞ্চনৰ অভাৱত গাঁওবাসীয়ে বাৰিয়াকালত বৰষুণৰ পানীৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিবলগা হয় (জুন-ছেপ্টেম্বৰ)।</p> <p>ধানেই মুখ্য শস্য। বাৰিয়াৰ আগে আগে কঠীয়াতলিত কঠীয়াখিনি সিঁচি প্ৰথমজাক বৰষুণৰ পাছতে মূল পথাৰত ৰোৱা হয়। শীতকালত নৱেম্বৰ মাহৰ মাজৰ পৰা ডিচেম্বৰ মাহৰ মাজভাগৰ ভিতৰত শস্য চপোৱা হয়। ৰোৱা-ৰোৱা কামত পুৰুষ-মহিলা উভয়েই জড়িত হৈ পৰে।</p>		
শস্য উৎপাদনৰ কৃপৰেখা	<p>গাঁওখনত উৎপাদিত কৃষিজাত শস্যৰ বিতং কৃপৰেখা তথ্য-(I)ৰ তালিকা-৭ত সন্নিৰিষ্ট কৰা হৈছে।</p> <p>গড় হিচাপত শস্যৰ পৰিমাণ হেক্টৰে প্রতি ১.৫ মেট্ৰিক টনৰ পৰা ২ মেট্ৰিক টন (ধান)। প্রতিটো পৰিয়ালে সীমিত ভূমি ব্যৱহাৰ কৰি হেক্টৰে প্রতি ০.৯৮ পৰা ১.৩ মেট্ৰিক টন ধান উৎপাদন কৰিব পাৰে। শস্য সংগ্ৰহৰ উপৰি মজুতকৰণৰ সময়ত প্ৰায় ১৫-২০ শতাংশ শস্য নষ্ট হয়। পৰিয়ালে প্রতি প্ৰতিজন সদস্যৰ ভাগত দৈনিক গড়ে ৫৫০-৬০০ গ্ৰাম চাউল পৰে। এই পৰিমাণ ইঙ্গিয়ান কাউণ্টিল অব্ৰ মেডিকেল বিছাচৰ নিৰ্দেশনাৰ সীমাবেখাত পৰে।</p> <p>দেখা যায়, এনে কৃষিত শস্য বাহি কৰি বজাৰত দিব পৰা শস্যৰ পৰিমাণ তেনেই সামান্য (যদি হয়)। সেয়ে ধানখেতিৰ পৰা হোৱা উপাৰ্জন তেনেই সীমিত। ধান বিক্ৰী কৰি প্ৰতিটো পৰিয়ালে গড় হিচাপত বছৰি ২,১০০-২,৬০০ টকা উপাৰ্জন কৰে।</p>		
তালিকা-৮ : খাতুভিত্তিক শস্যৰ প্ৰকাৰ			
কৃষিজাত শস্য	সিঁচা	তোলা	সংগ্ৰহ
তিল, সৰিয়হ	জুন-জুলাই	ছেপ্টেম্বৰ-অক্টোবৰ	নৱেম্বৰ-ডিচেম্বৰ
ঝাড়ু	ডিচেম্বৰ-জানুৱাৰী	জানুৱাৰী-ফেব্ৰুৱাৰী	এপ্ৰিল-মে'
আদা	নৱেম্বৰ-ডিচেম্বৰ	ফেব্ৰুৱাৰী-অক্টোবৰ	এপ্ৰিল-মে'
ধান	মে'-জুন	ছেপ্টেম্বৰ-অক্টোবৰ	নম্বেৰৰ-ডিচেম্বৰ
মাটকে	মে'-জুন	জুলাই-আগষ্ট	আগষ্ট-ছেপ্টেম্বৰ
উদ্যান শস্য	গোটেই বছৰ		
চাউল	গোটেই বছৰ		
উৎস : পি আৰ এ			
পশুখাদ্যৰ পৰ্যাপ্ততা	<p>গাঁওখনত পশুখাদ্যৰ পৰ্যাপ্ততা তথ্য-(I)ৰ তালিকা-৮ত সন্নিৰিষ্ট কৰা হৈছে।</p> <p>(ক) শস্যৰ আৱশ্যিকতা</p> <p>(খ) চৰণীয়া পথাৰ</p>		

	(গ) ঘরোঁ পেলনীয়া শস্য-খাদ্য (ঘ) সেউজীয়া খাদ্য
বজার	তথ্য-(I)ৰ তালিকা-৯ত গাঁৱৰ বিভিন্ন বজাৰৰ অৱস্থান দেখুওৱা হৈছে। গাঁওবাসীয়ে ব্যৱহাৰ কৰা প্ৰধান বজাৰসমূহ হৈছে এনেধৰণৰ— (ক) গোলামাল/সুলভ মূল্যৰ দোকান : জে এফ এম চিৰ ভিতৰত (খ) সাপ্তাহিক/অর্ধ-সাপ্তাহিক বজাৰ : জে এফ এম চিৰ ২ কিলোমিটাৰ দূৰত্বত গ) জে এফ এম চিৰ প্ৰধান বজাৰ : ২২ কিলোমিটাৰ দূৰত্বৰ মাইবঙ্গত
জল সম্পদ	তথ্য-(I)ৰ তালিকা-১০ত জল সম্পদসমূহৰ বিষয়ে সন্ধিৱিষ্ট কৰা হৈছে। পানী উপলব্ধ হোৱা প্ৰধান জল সম্পদসমূহ এনেধৰণৰ : (ক) ড্রাং নলা : (পানীৰ পৰ্যাপ্ততা : বছৰজুৰি/ঝতুকালনী) (খ) জান তিনিটা : (পানীৰ পৰ্যাপ্ততা : বছৰজুৰি/ঝতুকালনী)
শক্তিৰ ব্যৱহাৰ	শক্তিৰ মূল উৎসসমূহ তথ্য-(I)ৰ তালিকা-১১ত উল্লেখ কৰা হৈছে। সেইথিনি তলৰ তালিকাত দিয়া হ'ল— (ক) ১২১টা পৰিয়াল কাঠখৰিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। উৎস : বনাধ্বল
আৰ্থ-সামাজিক স্থিতি	সামাজিক গাঁথনি : গাঁওখনত জনজাতীয় লোকে বাস কৰে আৰু তেওঁলোকৰ মাজত জাতিভেদ প্ৰথা আছে। সমাজত গভীৰ সামাজিক বিভাজন নাই। সমাজত নাৰীৰ স্থান সন্তোষজনক। অৰ্থনৈতিক অৱস্থা : গাঁওখনৰ বাসিন্দাসকলৰ অৰ্থনৈতিক স্থিতি সন্তোষজনক নহয়। মূল জীৱিকাৰ পথ হৈছে— কৃষি আৰু উদ্যানশস্য। গাঁওবাসীৰ বাৰ্ষিক আয় ১২,০০০- ২৫,০০০ টকাৰ ভিতৰত। জীৱিকাৰ বাবে যুৱক বা আন ব্যক্তি অধিক মাত্ৰাত প্ৰৱজন কৰা নাই। পৰৱৰ্তী অধ্যায়ত অতিৰিক্ত বৰ্ণনা উপলব্ধ।
মানচিত্ৰ	পি আৰ এ অনুশীলনৰ ভিত্তিত প্ৰস্তুত কৰা তলৰ মানচিত্ৰসমূহ পৰিশিষ্ট-১ত সন্ধিৱিষ্ট কৰা হৈছে। * গাঁৱৰ মানচিত্ৰ * গাঁৱৰ সামাজিক মানচিত্ৰ (পি আৰ এ অনুশীলনৰ সদস্যৰ নাম আৰু সবিশেষ) * গাঁৱৰ সম্পদ মানচিত্ৰ

৩। জীরিকার সুবিধা বিশ্লেষণ

পি আর এ অনুশীলন	<p>আই আই ইব দলে ড্রাংহাজং জে এফ এম চি-ত পি আর এব অনুশীলন সম্পন্ন করে।</p> <p>তারিখ : ১০ মে, ২০১৬</p> <p>স্থান : সম্প্রদায়ৰ খেলপথাৰ</p> <p>উপস্থিতি : ২৫</p> <p>উপস্থিতি : জে এফ এম চি-ৰ বিষয়বৈয়া, গাঁওবুঢ়া, সম্প্রদায়ৰ সদস্যসকল, বন বিষয়া আদি লোকসকল উপস্থিত থাকে।</p>
পি আর এব উদ্দেশ্য	অনুশীলনৰ নির্দিষ্ট সহায়ক ব্যবস্থাসমূহ চিহ্নিত কৰা আৰু উপাৰ্জন বৃদ্ধিৰ বাবে জীৱিকাৰ সহায়ক সেৱা আগবঢ়াবলৈ জনসাধাৰণক আন প্ৰাথমিক উপায় চিহ্নিত কৰি বনাথওল উন্নয়নৰ আঁচনি যুগ্মত কৰা।
পি আৰ এত ব্যৱহৃত সা-সৰঞ্জাম আৰু জ্ঞাত তথ্য	<p>বিভিন্ন সা-সঁজুলি ব্যৱহাৰ কৰা হয় আৰু তাৰ কিছু তথ্য লাভ কৰা হয়। এইসমূহ হ'ল</p> <p>ঃ</p> <p>সামাজিক মানচিত্ৰায়ন</p> <p>সম্পদৰ স্থানাংক</p> <p>জীৱিকাৰ খাতুকালীনতা</p> <p>ভেন ডায়েগ্রাম</p> <p>পৰিশিষ্ট-৩ বিতৎ তথ্য প্ৰদান কৰা হৈছে।</p>
জে এফ এম চিৰ জীৱিকা পৰ্যবেক্ষণ :	
মানৱ সম্পদৰ দক্ষতা ৰূপৰেখা	<p>প্ৰকল্প এলেকাত মানৱ মূলধনৰ ক্ষেত্ৰত দেখা গ'ল পৰম্পৰাগতভাৱে ইয়াৰ অধিবাসীসকল কৃষি কাৰ্যত প্ৰতিটো পৰিয়ালেই স্বাভাৱিকত আৰু গেছাগতভাৱে কৃষক। কৃষকসকলে নিজৰ লগতে পৰিয়ালক পোহ-পালৰ কাৰণেও কৃষিৰ সৈতে জড়িত হৈ পৰে। কৃষিৰ পৰা হোৱা উৎপাদন সাধাৰণতে বাহি নহয় বা হ'লেও সামান্য।</p> <p>সমীক্ষাৰ পৰা দেখা গৈছে অঞ্চলটোত বেচম শিল্প, বয়ন শিল্প আৰু বাঁহ-বেতৰ কামৰ যথেষ্ট সম্ভাৱনা আছে।</p>
জীৱিকাৰ ৰূপৰেখা	প্ৰকল্প এলেকাত দেখা গৈছে অঞ্চলটোৰ প্ৰতিটো পৰিয়ালৰ গাইপতি ২-১০ হেক্টৰ মাটি আছে। জীৱিকাৰ মাজত যথেষ্ট সম্পৰ্ক আছে, যদিও এচাম লোকে উন্নত জীৱনধাৰাৰ বাবে হাবিয়াস নকৰে। ভূমি বেছি হ'লেও তেওঁলোকে সেইথিনি ব্যৱহাৰ কৰি অধিক উপাৰ্জনৰ আশা নকৰে।
শিক্ষাৰ স্তৰ	<p>অধিক উপাৰ্জন কৰি বা চলি উপাৰ্জনেৰেই এক উন্নত মানৱ জীৱন-যাপন কৰিব পাৰে। এই ক্ষেত্ৰত এক গুৰুত্বপূৰ্ণ স্থান অধিকাৰ কৰিছে। শিক্ষাৰ দ্বাৰা লাভ কৰা সুযোগ-সুবিধাসমূহ লাভ কৰি মানুহে দাবিদ্বাৰা মুক্ত পোৱাৰ লগতে সামাজিকভাৱেও এক উচ্চ আসন লাভ কৰিব পাৰে।</p> <p>প্ৰকল্প এলেকাত দেখা গৈছে অঞ্চলটোত উচ্চ শিক্ষা লাভৰ বাবে কোনো ধৰণৰ</p>

	সুবিধা নাই। কিন্তু অধিকাংশ উদ্যম আৰু শৈক্ষিক দক্ষতা বিকাশৰ বাবে অঞ্চলটোত যিকোনো ধৰণৰ আনুষ্ঠানিক বা অনানুষ্ঠানিক শিক্ষা প্ৰয়োজন।
তথ্যৰ উৎস	এখন সফল সমাজৰ বাবে তথ্যৰ উৎস সদায়েই এক কাৰক। হয়তো বনাঞ্চলবোৰত সঠিক তথ্য সময়ত নোপোৱাৰ বাবেই পিছপৰি থাকিবলগা হয়। প্ৰকল্প এলেকাত এনে তথ্য লাভৰ বাবে (ৱেডিঅ'ৰ বাহিৰে) কোনো মাধ্যম নোহোৱাত বন কাৰ্যালয়েও তথ্য প্ৰকাশ কৰাত অনীহা প্ৰকাশ দেখা যায়। দেখা যায় তথ্য আহৰণত অপাৰণ হোৱা এই অঞ্চলৰ অধিবাসীসকলে আধুনিক জীৱন-্যাত্ৰাৰ সৈতে সমানে খোজ মিলাই যাব পৰা নাই।
সংস্কৃতি আৰু পৰম্পৰা	এটা সম্প্ৰদায়ৰ সংস্কৃতি আৰু পৰম্পৰাই সম্প্ৰদায়টোৰ সভ্যতা প্ৰদৰ্শন কৰে। প্ৰকল্প এলেকাটো অতি সংস্কৃতিৱান আৰু তেওঁলোকৰ জীৱন ধাৰণৰ পম্পৰাগত পদ্ধতিসমূহে অঞ্চলটোত পৰ্যটনৰ প্ৰচুৰ সম্ভাৱনীয়তা বহন কৰিছে।
দৈনন্দিন জীৱনত পুৰুষ-মহিলাৰ অংশগ্ৰহণ	প্ৰকল্প এলেকাত দেখা গৈছে পথাৰৰ কামবোৰ যেনে— মাটি চহোৱা, গুটি সিঁচা, নিৰোৱা, খেতি চপোৱা আদিত পুৰুষসকলহে অধিক জড়িত হৈ থাকে। মহিলাসকলৰ দৈনন্দিন জীৱনত লিংগ বৈষম্যতা ভালদৰে বিচাৰ কৰি তাত মূল্য আৰোপৰ দৰকাৰ।
প্ৰৱৰ্জন	মানৰ মূলধন নিৰূপণৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰৱৰ্জনে এক উল্লেখযোগ্য ভূমিকা পালন কৰে। উন্নত জীৱন-ধাৰণৰ বাবে বা বহিঃপ্ৰৱৰ্জন বা আন্তঃপ্ৰৱৰ্জন হ'ব পাৰে। প্ৰকল্প এলেকাত পি আৰ এ-ৰ কোনো তথ্যত এনে আন্তঃ বা বহিঃপ্ৰৱৰ্জন হোৱা নাই। উচ্চশিক্ষিত লোক অঞ্চলটোত কৰ্মকৈ থকাৰ বাবেই এনে হৈছে। প্ৰৱৰ্জনৰ ক্ষেত্ৰত শিক্ষাই এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰে। উচ্চ শিক্ষাই প্ৰৱৰ্জনৰ প্ৰতি ধাৰ্ততি জন্মায়। উন্নত জীৱন-্যাপনৰ বাবে মানুহে প্ৰৱৰ্জন কৰিব খোজে। পৰিয়ালৰ আকাৰো সীমিত। এনে কিছুমান নিজস্ব কাৰণত প্ৰকল্প এলেকাত প্ৰৱৰ্জন তেনেই নগণ্য দেখা যায়।
সামাজিক মূলধন	বিবিধ সম্প্ৰদায়ৰ উন্নত প্ৰদৰ্শন, উদ্যমী ফাৰ্মৰ বিকাশ, অতি উন্নত ব্যৱস্থাপনা প্ৰদৰ্শন, যোগান শৃংখল সম্পর্কক প্ৰেৰণা যোগোৱা, কৌশলগত জোঁটবন্ধনৰ পৰা প্ৰাপ্ত মূল্য আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সম্পৰ্কীক্ষণ আদিৰ ব্যাখ্যাৰ বাবে সামাজিক মূলধন ব্যৱহাৰ কৰা হয়। গাঁওখনত মাত্ৰ সীমিতসংখ্যক আত্মসহায়ক গোট আছে। এইক্ষেত্ৰত অধিক সবল আত্মসহায়ক গঠন কৰিলে গাঁওবাসীৰ জীৱন-ধাৰণৰ মান উচ্চ হোৱাৰ লগতে আৰু অধিক সুযোগ-সুবিধা লাভ কৰিব। দেখা যায় যে চৰকাৰী যোজনা আদিৰ তথ্যও গাঁওবাসীয়ে লাভ নকৰে। সামাজিক প্ৰকল্পবোৰ এতিয়াও আহি পোৱাহি নাই।
প্ৰাকৃতিক মূলধন	অঞ্চলটো জৈৱ-বৈচিত্ৰ্যত চহকী। প্ৰাকৃতিক সম্পদৰ ক্ষেত্ৰত গমাৰি, হালদু, তিতাচপা, নাহৰ, বনচোৰ, বগীপমা, বলা আদি প্ৰধান। এই উচ্চ মূল্যৰ গচ্ছবোৰ কাৰ্য্যৰ সংগ্ৰহ, ঝুমখেতি, কাঠ (স্থানীয়ভাৱে বা ওচৰৰ) আদিৰ কামত ব্যৱহাৰ কৰাত বনাঞ্চলবোৰ ধৰণ হ'বলৈ ধৰিছে আৰু ই পোনপটীয়াকৈ অধিবাসীসকলৰ জীৱন-্যাত্ৰাত প্ৰভাৱ পেলাইছে। প্ৰকল্প এলেকাটো প্ৰাকৃতিক সম্পদৰ ওপৰত গভীৰভাৱে নিৰ্ভৰশীল। অঞ্চলটোত ৰঞ্চা-বঢ়া আদি কামৰ বাবে এল পি জি-ৰ সংযোগ দিয়া দৰকাৰ যাতে অধিবাসীসকল ইন্দ্ৰিয়ৰ বাবে প্ৰকৃতিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল হ'বলগা নহয়। সেইদৰে প্ৰকল্প এলেকাটোত জীৱন-ধাৰণৰ আৰু উপায় উন্নৰণ কৰি প্ৰকৃতিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীলতা কৰাই আনিব পাৰি।

আর্থিক আৰু বিভৌয় মূলধন	<p>বিভৌয় মূলধন বুলিলে বিভৌয় প্ৰতিষ্ঠান আৰু সিবিলাকে প্ৰদান কৰা বিভৌয় বিভৌয় সা-সুবিধা (নগদ ধন, ঋণ, সঞ্চয় আৰু অন্য বিভৌয় সাহায্য) আদিৰ কথাকে বুজোৱা হয়।</p>
	<p>এনে অনুষ্ঠানৰ সেৱাৰ উপস্থিতি বা অনুপস্থিতিয়ে বিভৌয় মূলধনত প্ৰভাৱ পেলায়। গাঁৱৰ প্ৰকল্প এলেকাত সীমিতসংখ্যক (মুঠ পৰিয়ালৰ প্ৰায় দুই শতাংশ) লোকৰহে বেংক বা ডাকঘৰত একাউণ্ট আছে। অন্যান্য সুবিধাসমূহ যেনে স্বাস্থ্য বীমা, শস্য বীমা, বেংক ঋণ, ক্ষুদ্ৰ ঋণ আদি শূন্য।</p> <p>ইয়াৰ বাবে অঞ্চলটোত বেংক একাউণ্ট, স্বাস্থ্য বীমা, শস্য বীমা, বেংক ঋণৰ উপলব্ধতাৰেআৰ্থিক আৰু বিভৌয়মূলধন উন্নত কৰিব লাগে যাতে অঞ্চলটোৰ জীৱন-ধাৰণৰ প্ৰতিচ্ছবিখন উন্নত হয়।</p>
বস্তুগত মূলধন	<p>বস্তুগত মূলধনৰ অস্তৰ্গত হ'ল মূল আস্তঃগাঁথনি যিবোৰে লোকসকলক জীয়াই থকাৰ সুবিধা প্ৰদান কৰে, লগতে তেওঁলোকে যিবোৰ সা-সঁজুলি ব্যৱহাৰ কৰে। উদাহৰণস্বৰূপে পৰিবহণ আৰু যোগাযোগ ব্যৱস্থা, বাসগৃহ, পানী আৰু অনাময় ব্যৱস্থা শক্তি।</p> <p>যেতিয়া আমি প্ৰকল্প এলেকাটোৰ বস্তুগত আস্তঃগাঁথনিৰ উপলব্ধতা লক্ষ্য কৰোঁ, অৱস্থাটো অতি শোচনীয়। ইয়াত কোনো ভাল ৰাস্তা নাই, পৰিবহণ আৰু যোগাযোগ ব্যৱস্থা অতি দুৰ্বল, পানী আৰু অনাময় ব্যৱস্থা পৰ্যাপ্ত নহয় আৰু বিদ্যুতৰ সুবিধাৰ শূন্য।</p> <p>প্ৰকল্প এলেকাটোৰ জীৱন-ধাৰণ উন্নত কৰিবৰ বাবে, জে এফ এম চিটোৰ বস্তুগত আস্তঃগাঁথনি উন্নয়ন ঘটোৱা প্ৰয়োজন। ইয়াৰ বাবে ৰাস্তা, পানী আৰু অনাময় সুবিধা আৰু শক্তিৰ বিকল্প উৎস হিচাপে সৌৰশক্তি প্ৰদান কৰিব লাগে।</p>
স্থানাংক	<p>তলৰ বিষয়সমূহৰ বাবে স্থানাংক অনুশীলন কৰা হৈছেঃ</p> <ul style="list-style-type: none"> □ জীৱিকা আৰু দক্ষতা উন্নয়ন □ প্ৰাৰম্ভিক কাৰ্যসূচী (ই পি এ) পৰিশিষ্ট- ৩ ওপৰৰ ক্ষেত্ৰত বৰ্ণনা। <p>জীৱিকা আৰু দক্ষতা উন্নয়নৰ স্থানাংকঃ</p> <ol style="list-style-type: none"> (১) কৃষি (২) পশুপালন (৩) ভেষজ উদ্ধিদ

তালিকা ৪ জ—ই পি এ স্থানাংক

ক্রমিক নং	স্থানাংক অনুসারে গাঁর ই পি এ	বিতৎ বিরোধ (পরিশিষ্ট-৩-ত অতিবিক্ত তথ্য দিয়া হৈছে)	পঁজির সন্তারনীয় উৎস/বিভাগ
১	অনাময়	পরিয়ালে প্রতি একোটাকৈ মিতব্যয়ী চেপ্টিক আৰু চেনিটৈৰী শৌচাগাৰৰ ব্যৱস্থা	স্বচ্ছ ভাৰত যোজনা পি এইচ ই
২	স্বাস্থ্য সেৱা	গাঁৰৰ ভিতৰত উপ-কেন্দ্ৰ	এন এইচ এম-স্বাস্থ্য আৰু পৰিয়াল উন্নয়ন বিভাগ
৩	খোৱাপানী	অন্তত ৪টা বিং কুঁৰা	ইপিএ/এপিএফবিচি /এনআৰডিডলিউপি
৪	বিদ্যালয়	উচ্চ প্রাইমাৰী বিদ্যালয়	এচ এছ এ/প্রাথমিক শিক্ষা বিভাগ

উৎস : ই পি এ

□ জীৱন ধাৰণৰমান উন্নত কৰিবৰ বাবে ই পি এ-ৰ পৰা ২ লাখ টকাৰ মূলধনৰ
যোগান কৰা।

□ জে এফ এম চি-ৰ সীমাৰ ভিতৰত জে এম এম চি-ৰ কাৰ্যালয় স্থাপন কৰা
যাতে সাঁ-সজুলি, কাৰিকৰী আচৰাৰ ব্যৱহাৰ কৰিব পৰা যায়।

জীৱিকাৰ সুবিধাসমূহ

জীৱিকাৰ সুবিধাসমূহ তলত দিয়া ধৰণে চিনান্ত কৰা হৈছে। গাঁওবাসীৰ বৰ্তমানৰ
জীৱিকাৰ কথা মনত ৰাখি, জে এফ এম চিটোত দক্ষতাৰ প্ৰয়োজন-দক্ষতাৰ
অগ্ৰাধিকাৰৰত ওপৰত সামগ্ৰীক সমীক্ষাৰ ওপৰত বিশ্লেষণ কৰা হৈছে। শ্ৰেণীকৰণ
কৃষি খণ্ড আৰু অনা-কৃষি খণ্ডত ভাগ কৰা হৈছে। তলৰ তালিকাত দক্ষতা উন্নয়ন
প্ৰশিক্ষণ কাৰ্যসূচীৰ অগ্ৰাধিকাৰৰ প্রতি প্ৰদৰ্শন কৰা সঁহাৰি দাঙি ধৰা হৈছে।

তালিকা-১ : জীৱিকা সংক্রান্তীয় স্থানাংক

প্ৰশিক্ষণৰ প্ৰকাৰ	অগ্ৰাধিকাৰ বিকল্পত চিন দিয়ক				
	১	২	৩	৪	৫
কৃষি আৰু সেই বিষয়ক	১	—	—	—	—
উদ্যন শস্য বিষয়ক	—	—	—	৪	—
পশুপালন বিষয়ক	—	২	—	—	—
হস্তশিল্প বিষয়ক	—	—	—	৪	—
বয়ন শিল্প বিষয়ক	—	—	—	৪	—
অন্যান (এন টি এফ পি)	১	—	—	—	—

উৎস : পি আৰ এ

	<p>পি আৰ এ-ৰ সময়ত লক্ষ্য কৰা হৈছিল যে কৃষি আৰু সেই বিষয়ক কাৰ্য যেনে—মৌ-পালন, ৰেচম শিল্প প্ৰশিক্ষণ আদিৰ অুষ্ঠান যথেষ্ট হয়। ইয়াৰ কাৰণ জে এফ এম চি-ৰ এলেকাত ইবিলাকৰ উপলব্ধতা। দ্বিতীয় আৰু তৃতীয় স্থানত আছে উদ্যান শস্য আৰু পশুপালন যেনে—গাহৰি পালন। হস্তশিল্প বিষয়ত বাঁহ-বেতৰ কাম আৰু দক্ষতা বিষয়ত টেইলবিং আৰু কাপোৰ-বোৱা কাৰ্যক অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে।</p> <p>কৃষি আৰু উদ্যান শস্য</p> <p>পশুপালন</p> <p>এন টি এফ পি</p> <p>এই বিষয়ত হোৱা অতিৰিক্ত আলোচনা তলত দিয়া হ'ল :</p>
বন উন্নয়ন সুবিধাসমূহ	<p>ড্রাঃ হাজ়ী জে এফ এম চি-ত বন উন্নয়নৰ সুবিধাসমূহৰ ক্ষেত্ৰত মানুহে কেনেধৰণে বুজি উঠিছে তাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি স্থানাংক প্ৰদান কৰা হৈছে। তলৰ বিৱৰণিত প্ৰকল্প এলেকাত স্থানাংক ভিত্তিক উন্নয়ন সুবিধাসমূহ দেখুওৱা হৈছে (পৰিশিষ্টত মেট্ৰিক্স স্থানাংক দিয়া হৈছে)</p> <p>১। কাঠখৰি ৰোপণ ২। মাটিৰ সীমা নিৰ্ধাৰণ ৩। ওষধি, এন টি এফ পি আদি ৰোপণ ৪। নাৰ্চাৰী গঢ়ি তুলিবলৈ বাবে বৃক্ষৰোপণ ৫। ক্ষতিগ্রস্ত বন ভূমি উন্নয়ন ৬। বাঁহ ৰোপণ ৭। বন সুৰক্ষা আৰু প্ৰাকৃতিক সৃজন ৮। প্ৰাকৃতিক পুনৰ সৃজন ৯। পশু খাদ্যৰ খেতি।</p>
কৃষি আৰু উদ্যানশস্য	<p>তথ্য-(II)ৰ তালিকা-১২ত কৃষি আৰু উদ্যান শস্যৰ সুযোগসমূহৰ আৰু এলেকাসমূহ এনেধৰণৰ—</p> <p>প্ৰধান বাধাবোৰ হৈছে :</p> <p>(ক) সাৰ, কীটনাশক-পতংগনাশক দৰৱৰ অতি কম ব্যৱহাৰ।</p> <p>(খ) জলসিঞ্চন ব্যৱস্থাৰ অভাৱ।</p> <p>(গ) কৃষি আন্তঃগাঁথনি, পাৱাৰটিলাৰ, ট্ৰেষ্টৰ আদিৰ দৰে আধুনিক যন্ত্ৰপাতি-সা-সুঁজলিৰ অভাৱ।</p> <p>(ঘ) অধিক উৎপাদনশীল বীজ আদি ব্যৱহাৰ নকৰা।</p> <p>সুযোগসমূহ</p> <p>ক) যথোপযুক্ত আৰু নিয়ন্ত্ৰিতভাৱে কীটনাশক আৰু পতংগনাশক দৰৱৰ প্ৰয়োগ।</p> <p>খ) নতুন আৰু অত্যাধুনিক প্ৰযুক্তিৰ ব্যৱহাৰ।</p> <p>গ) সু-সংগঠিত প্ৰশিক্ষণ কৰ্মসূচী। খেতি কামৰ দক্ষতা গাঁওবাসীয়ে পৰম্পৰাগতভাৱে আহৰণ কৰিছে। তেওঁলোকৰ সকলোৰে দক্ষতাৰ পৰ্যায় উন্নত কৰা দৰকাৰ।</p> <p>পৰামৰ্শমূলক কৰ্মসূচীসমূহ হৈছে :</p> <p>☐ ট্ৰেষ্টৰ চলোৱাৰ প্ৰশিক্ষণ</p> <p>☐ কৃষি-দক্ষতা উন্নয়ন কৰ্মসূচী</p>

	<p>☐ কৌটনাশক, পতংগনাশক, সংকর প্রজাতির শস্যের খেতি আদি সম্পর্কে প্রশিক্ষণ</p>
পশুধন	<p>পশুধন পালন-প্রজননের সুযোগ সম্পর্কে অধিক তথ্য তালিকা-১৩ত দিয়া হৈছে। প্রধান বাধাবোৰ হৈছেঃ</p> <p>(ক) শোচনীয় বিভৌয় অৱস্থাৰ কাৰণে বজাৰৰ পৰা পশুখাদ্য ক্ৰয় কৰাৰ অক্ষমতা। (খ) গছৰ পাত আদি পশুখাদ্য, শস্যৰ অৱশিষ্টাংশ মাত্ৰ ৩-৬ মাহৰ বাবে চলে। গোটেই বছৰজুৰি সেউজ খাদ্য পৰ্যাপ্ত নহয়। (গ) পশু চিকিৎসালয় নাই। (ঘ) পশুপালন সম্পর্কে উপযুক্ত জ্ঞানৰ অভাৱ।</p> <p>সুযোগসমূহ হৈছেঃ</p> <p>(ক) পশুপালনৰ জৰিয়তে অধিক উপার্জন। (খ) তিনিচুকীয়া জিলা মুখ্য কাৰ্যালয়ত গাথীৰৰ উচ্চ চাহিদাৰ এখন বজাৰ উপলব্ধ।</p> <p>পৰামৰ্শমূলক কৰ্মসূচীসমূহ হৈছেঃ</p> <p>(ক) গাহৰি পালন (খ) কুকুৰি পালন</p>
কাঠ ভিন্ন বন উৎপাদন (এন ড্ৰিউ এফ পি)	<p>এন ড্ৰিউ এফ পিৰ সুবিধাসমূহ নথি-২ৰ তালিকা-১৪ত প্ৰদান কৰা হৈছে। প্রধান বাধাসমূহ হৈছেঃ</p> <p>(ক) এন ড্ৰিউ এফ পিৰ কম উপলব্ধতা। (খ) কাৰিকৰী জ্ঞান নাই (গ) সংসাধন গোট নাই।</p> <p>সুবিধাসমূহ হ'ল —</p> <p>(ক) সাৰৱা পতিত মাটিৰ পৰ্যাপ্ততা।</p> <p>পৰামৰ্শমূলক কাৰ্যসূচীসমূহ হ'ল—</p> <p>(ক) খাদ্য উত্তিদৰ খেতি। (খ) ভেষজ উত্তিদ-ভেষজ আৰু সুগন্ধি উত্তিদ আদি।</p>
বিশেষীকৃত দক্ষতা	<p>দক্ষতা উন্নয়ন আৰু ইয়াৰ সুযোগ সম্পৰ্কীয় তথ্য নথি-২ৰ তালিকা-১৫ত দিয়া হৈছে। প্রধান বাধাসমূহ হৈছেঃ</p> <p>(ক) উৎপাদন বিবিধতাৰ অভাৱ। (খ) উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ গুণগত মান সম্পর্কে গৱেষণাৰ অভাৱ। (গ) টি কিউ এম কলা-কৌশলৰ অভাৱ।</p> <p>সুবিধাসমূহ হ'ল —</p> <p>(ক) ভাল যোগাযোগ ব্যৱস্থা প্ৰদান (খ) দক্ষতা আহৰণকাৰীৰ প্রশিক্ষণ</p>

	<p>(গ) চৰকাৰৰ তৰফৰ পৰা বিন্দীয় সাহায্য পৰামৰ্শমূলক কাৰ্যসূচীসমূহ হ'ল—</p> <p>(ক) আধুনিক যন্ত্ৰপাতি আৰু সা-সঞ্জুলিৰ ব্যৱহাৰ সম্পৰ্কে প্ৰশিক্ষণ</p> <p>(খ) গাঁওবাসীক আধুনিক প্ৰযুক্তি প্ৰদান</p> <p>(গ) দক্ষতা উত্তৰণ আৰু নতুনত উৎপাদন উন্নয়ন আৰু উৎপাদন বিবিধকৰণৰ ওপৰত প্ৰশিক্ষণ</p> <p>(ঘ) কেঁচামালৰ ভঁৰাল স্থাপন</p> <p>(ঙ) প্রাতিষ্ঠানিক ক্ৰেতাৰ সৈতে উৎপাদিত সামগ্ৰী বৃহৎ পৰিমাণে ত্ৰয়ৰ ব্যৱস্থা প্ৰদান।</p>
ঝণৰ সুবিধা	<p>এই সন্দৰ্ভত তথ্য-২ৰ তালিকা-১৬ত আলোচনা কৰা হৈছে।</p> <p>প্ৰথান বাধাসমূহ আৰু ইয়াৰ কাৰণবোৰ হৈছে :</p> <p>(ক) বিন্দীয় বহিৰ্ভূত</p> <p>(খ) বেচৰকাৰী ঝণদাতাসকলৰ দ্বাৰা উচ্চ হাৰত সুত ধাৰ্য কৰা সুযোগসমূহ হৈছে :</p> <p>(ক) আধুনিক বিন্দীয় প্ৰতিষ্ঠান স্থাপন</p> <p>(খ) পৰ্যাপ্ত সজাগতা</p> <p>পৰামৰ্শমূলক কাৰ্যসূচী হৈছে :</p> <p>(ক) নিকটৱৰ্তী এলেকাত আধুনিক বিন্দীয় প্ৰতিষ্ঠান স্থাপন</p>
কৌশলগত হস্তক্ষেপ	<p>ওপৰত পৰামৰ্শ হিচাপে আগবঢ়োৱা কৰ্মসূচীসমূহৰ ভিত্তিত নিম্নোক্ত বিষয়সমূহক জীৱিকা উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ বাবে কৌশলগত হস্তক্ষেপ হিচাপে গণ্য কৰিব পাৰি :</p> <p>(ক) কৃষি আৰু উদ্যানশস্য : ট্ৰেক্টৰ চলোৱাৰ প্ৰশিক্ষণ, কৃষি দক্ষতা উন্নয়ন কাৰ্যসূচী, কীটনাশক, সংকৰ প্ৰজাতিৰ শস্যৰ খেতি সম্পৰ্কে প্ৰশিক্ষণ।</p> <p>(খ) পশুপালন : গাহৰি, কুকুৰা, ম'হ, গৰু পালন।</p> <p>(গ) এন ড্ৰিউ এফ পি : খাদ্য উদ্দিদৰ খেতি, ভেষজ উদ্দিদ আদি।</p> <p>(ঘ) বিশেষ দক্ষতা : আধুনিক যন্ত্ৰপাতি আৰু সা-সঁজুলি সম্পৰ্কে প্ৰশিক্ষণ, গাঁওবাসীক আধুনিকপ্ৰযুক্তি প্ৰদান, দক্ষতা উন্নয়ন আৰু নতুন সামগ্ৰী উৎপাদন আৰু বিবিধ প্ৰকাৰ সামগ্ৰী উৎপাদন সম্পৰ্কে প্ৰশিক্ষণ, কেঁচামালৰ ভঁৰাল স্থাপন, প্রাতিষ্ঠানিক ক্ৰেতাৰ সৈতে উৎপাদিত সামগ্ৰী বৃহৎ পৰিমাণে ত্ৰয়ৰ ব্যৱস্থা গ্ৰহণ।</p> <p>(ঙ) ঝণ সুবিধা : নিকটৱৰ্তী এলেকাত আধুনিক বিন্দীয় প্ৰতিষ্ঠান স্থাপন।</p>

৪। জীরিকা উন্নয়ন পরিকল্পনা

উপার্জন বৃদ্ধির কাম-কাজ	<p>গাঁরত পরিকল্পনা করা মূল উপার্জন সৃষ্টি কাম-কাজের হ'ল :</p> <p>কৃষি খণ্ড :</p> <ul style="list-style-type: none"> (১) মৌ-পালন (২) বেচম শিল্প (৩) ঔষধি গচ আৰু এন টি এফ পি (৪) লা-ৰ খেতি (৫) উদ্যান শস্য <p>অনা-কৃষি খণ্ড :</p> <ul style="list-style-type: none"> (১) হস্তান্ত/বয়ন (২) হস্তশিল্প <p>সূত্র : তথ্য-৪ৰ তালিকা-৩২</p>
আত্মসহায়ক গোটৰ কার্যকলাপ	<p>গাঁৰব আত্মসহায়ক গোটসমূহে তলৰ কাৰ্যসূচীসমূহ পৰিকল্পনা কৰিব পাৰে :</p> <ul style="list-style-type: none"> (১) সজাগতা সৃষ্টি আৰু গোট গঠন (২) সমূহীয়াভাৱে জীৱিকাৰ কাম-কাজত গাঁওবাসীক চামিলকৰণ <p>সূত্র : তথ্য-৪ ৰ তালিকা-৩৩</p>
শিক্ষাৰ উদ্দেশ্যে ভ্রমণ	<p>নিম্নোক্ত শিক্ষামূলক ভ্রমণৰ পৰিকল্পনা কৰা হৈছে :</p> <ul style="list-style-type: none"> (১) কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়লৈ শিক্ষামূলক ভ্রমণ <p>সূত্র : তথ্য-৪ৰ তালিকা-৩৪</p>
কৰ্মসূচীৰ সাৰাংশ	পৰৱৰ্তী পৃষ্ঠাত সংযোগ কৰা হৈছে।
সংপ্রস্তুকৰণ	<p>ভাৰত চৰকাৰৰ তলৰ আঁচনিসমূহৰ সৈতে পৰিকল্পনা কৰা কাৰ্যব্যৱস্থাসমূহ সংপ্রস্তুকৰণ কৰিব পাৰি :</p> <ul style="list-style-type: none"> (ক) ৰাষ্ট্ৰীয় গ্রাম নিয়োগ নিশ্চিতকৰণ আঁচনি (National Rural Employment Guarantee Scheme) — গ্রাম্য নিয়োগৰ কাৰণে (খ) ৰাষ্ট্ৰীয় কৃষি বিকাশ যোজনা (Rashtriya Krishi Vikas Yojana) — কৃষি আৰু সংলগ্ন ক্ষেত্ৰৰ বিকাশৰ বাবে। (গ) ৰাষ্ট্ৰীয় কৃষি সঞ্চয় যোজনা (Rashtriya Krishi Sinchay Yojana) — পানীৰ উৎস উন্নয়ন সহিতে জলসিঞ্চনৰ কাৰণে (ঘ) ৰাষ্ট্ৰীয় গ্রামীণ জীৱিকা অভিযান (National Rural Livelihoods Mission) (ঙ) দক্ষতা বিকাশ আঁচনি (Skills Development Programme) (চ) গ্রামোন্নয়ন আৰু জীৱিকাৰ বাবে পোৱা উপযোগী অন্যান্য আঁচনি। <p>উপৰোক্তসংপ্রস্তুকৰণে বৰ্তমানৰ পৰিকল্পনাসমূহ সফল কৰি তোলাৰ লগতে এই পৰিকল্পনাৰ কৰ্মসূচী ৰূপায়ণত পৰৱৰ্তী কালতো সহায় কৰিব।</p>

৫। বন উন্নয়ন পরিকল্পনা

ড্রাঃ হাজং জে এফ এম চির ক্ষুদ্র পরিকল্পনার অংশ হিচাপে গাঁও পর্যায়ত বিস্তৃত পি আৰ এ অনুশীলনৰ পিছত এই বন উন্নয়ন পরিকল্পনা প্রস্তুত কৰা হৈছে। জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণ আৰু ইয়াৰ মূল্য, পৰিৱেশতান্ত্রিক কাৰ্য্যকলাপ আৰু জে এফ এম চিক ন্যস্ত কৰা বনাঞ্চলৰ উৎপাদনমূলক সম্ভাৱনীয়তাক স্থিতিশীলতা প্ৰদান কৰাৰ লগতে সম্প্ৰদায়ৰ জীৱিকাৰ প্ৰয়োজনসমূহ আৰু উপভোগ স্থিতিশীল পদ্ধতিৰে পূৰণ কৰাই হৈছে এই পৰিকল্পনাৰ উদ্দেশ্য।

ড্রাঃ হাজং জে এফ এম চির অন্তৰ্গত বনাঞ্চলসমূহৰ বাবে এই ক্ষুদ্র পৰিকল্পনাত নিম্নোক্ত বিষয়সমূহ সম্পর্কে বিবেচনা কৰা হৈছে :

(ক) বন বিভাগৰ দ্বাৰা জে এফ এম চির ওপৰত ন্যস্ত কৰা বনাঞ্চল এলেকা; আৰু

(খ) ৰোপিত এলেকা/ৰোপণৰ বাবে নিৰ্ধাৰিত সম্প্ৰদায়ৰ ভূমি আৰু অধিসূচিত বনাঞ্চল এলেকাৰ বাহিৰ অন্যান্য ভূমি।

ওপৰত উল্লেখিত জে এফ এম চি বনাঞ্চলৰ দুয়োটা বিভাগৰ অৱস্থা সম্পর্কে তলত আলোচনা কৰা হ'ল :

১.১। বনাঞ্চল আৰু তাৰ অৱস্থা

জে এফ এম চিৰ অন্তৰ্গত বনাঞ্চলৰ সম্পূৰ্ণ বিৱৰণ প্ৰফৰ্মা-৩ (বন উন্নয়ন পৰিকল্পনা) অন্তৰ্গত তালিকা-৩.১ত দিয়া হৈছে। এইবোৰক ক্ষুদ্র পৰিকল্পনাত পৰিশিষ্ট হিচাপে সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে। অন্যান্য ৰোপিত এলেকা (বা ৰোপণৰ বাবে নিৰ্ধাৰিত এলেকা) সম্পর্কে বিবেচনা কৰাৰ পিছত লংকাচি পূৰ্বাঞ্চল জে এফ এম চিৰ অৱস্থাৰ সাৰসংক্ষেপ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।

তালিকা-১ : ড্রাঃ হাজং জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলৰ অৱস্থা

চিহ্নিতকৰণ	জে এফ এম চি বনাঞ্চলৰ আয়তন (হেক্টাৰ)	গাঁৰৰ পৰা দূৰত্ব (কিঃ মিঃ)	বনাঞ্চলৰ অৱস্থা (ভাল-বনৰ ৪০% আৰু ততোধিক ত্ৰাউন ঘনত্ব বাকী-'ক্ষতিগ্রস্ত')	সম্প্ৰদায়ৰ দ্বাৰা ব্যৱহাৰৰ ব্যৱধানতা (২-৩ মাহ/৩-৬ মাহ/৬-৯ মাহ/৯ মাহৰ বেছি)
(ক) ন্যস্ত বনাঞ্চল				
আৰ এফ / পি এফ, নাম : মাইবং বেঞ্জ, ডিমা হাচাও (পূৰ হাফলং), লাটঃ খেপাৰি, উপাদান : এল এম আৰ এফ	১০০ হেক্টাৰ	১ কি.মি.	ভাল এলেকা : ২০০ হেক্টাৰ ক্ষতিগ্রস্ত এলেকা : ৫০ হেক্টাৰ	২-৩ মিটাৰ
(খ) অন্যান্য ৰোপিত এলেকা				
অৱস্থান : বনাঞ্চলৰ প্ৰকাৰ : বৰ্যাৰণ্য	—	—	ভাল এলেকা : নাই ক্ষতিগ্রস্ত এলেকা : নাই	— ভি এফ /অন্যান্য
মুঠ	১০০		ভাল এলেকা : ২০০ হেক্টাৰ ক্ষতিগ্রস্ত এলেকা : ৫০ হেক্টাৰ	

উৎস : প্ৰফৰ্মা-৩, তালিকা-৩.১ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

ইয়াৰ পৰা দেখা গ'ল যে ড্রাং হাজং জে এফ এম চিৰ অধীনস্থ বনাঞ্চলৰ ভূমি ২৫০ হেক্টের। ইয়াৰে ২০০ হেক্টেৰ 'ভাল' আৰু বাকী ৫০ হেক্টেৰ এলেকা 'ক্ষতিগ্রস্ত'।

১.২। বনাঞ্চলৰ মাটিৰ প্ৰকাৰ :

ড্রাং হাজং জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলসমূহৰ মাটি বালিতাঁহীয়া। এই বনভূমিৰ মাটিৰ প্ৰকাৰৰ কিছু উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্য তলৰ তালিকাত উল্লেখ কৰা হ'ল।

তালিকা- ২ : ড্রাং হাজং জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলৰ মাটিৰ প্ৰকাৰ

স্থিতি মাপ	ন্যস্ত বনাঞ্চলৰ অৱস্থা	বৃক্ষৰোপিত অন্যান্য এলেকাৰ অৱস্থা
উৰ্বৰতাৰ পৰ্যায়	২.৩-২.৯৪% জৈৱিক। ভূমিত এন, পি-২০৫ আৰু কে২০ পৰিমাণ তুলনামূলকভাৱে বেছি	—
ভূমি ক্ষয়ৰ অৱস্থা	—	—
উপস্থিতি :		
(ক) পলস	২৪%	—
(খ) বোকামাটি	৩১%	—
(গ) ন-উৰ্বৰ ভূমি	কম	—
(ঘ) বালিচাহি	৪৫%	—

উৎস : প্ৰফৰ্মা-৩, 'খ. বনাঞ্চলৰ মাটিৰ প্ৰকাৰ' / বন বিভাগৰ বিষয়া আৰু স্থানীয় গাঁওবাসীৰ সৈতে হোৱা আলোচনা।

ড্রাং হাজং জে এফ এম চিৰ বাবে; বনাঞ্চলৰ মাটিৰ প্ৰকাৰৰ উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্যসমূহৰ সাৰাংশ তলত দিয়া হ'ল :

- (১) এণ্টিছ'ল (২৯.৩%)
- (২) ইনছেপ্টিছ'ল (৪৭.৩%)
- (৩) আলফিছ'ল (১২.৩%)
- (৪) ইউটিছ'ল (১১.১%)

১.৩। বনাঞ্চলৰ বৰ্তমান উদ্বিদসমূহ

ড্রাং হাজং জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলৰ বৰ্তমান উদ্বিদসমূহৰ নাম তলত উল্লেখ কৰা হ'ল। মন কৰিবলগীয়া যে স্থানীয় বনাঞ্চলসমূহক উজনি অসম আৰ্দ্ধ গ্ৰীষ্ম মণ্ডলীয় চিৰহৰিৎ বনাঞ্চল হিচাপে শ্ৰেণীভুক্ত কৰা হৈছে।

তালিকা- ৩ : ড্রাং হাজং জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলৰ বৰ্তমান উদ্বিদসমূহ

স্থিতিমাপ	স্থানীয় নাম	বৈজ্ঞানিক নাম
মুখ্য বন প্ৰজাতি	কৱৈ, খকন	আলবিজিয়া প্ৰচিৰা
		ডোআবেঙগা
		স্পনিৰেটেইডিছ
সংলগ্ন	গমাৰি, বগচোমা	গ্ৰেলিনা আৰ্ব'বিয়া

গুল্ম	টেকীয়া	ফার্নচ
	ভোটজলকীয়া	কেপছিকাম চিনেন্স
ঔষধি উদ্ধিদি	অর্জুন	টার্মিনেলিয়া অর্জুন
	শিলখা	টার্মিনেলিয়া চেবুলা
	নিম	আজাডিবেষ্টাইশিকা
	আমলখি	ফিলাস্থাছেন্সিলিকা
উৎপাদন		
অন্যান্য, যদি আছে	জৰী বেত	কেলামাছ ইবেষ্টোছ
	জাতি বেত	কেলামাছ টেনুইছ
	ৰাইডাং বেত	কেলামাছ ৰাটাং
	চুলি বেত	কেলামাছ ফেণ্টাম
	লেজাই বেত	কেলামাছ ফুরিবাণুছ
	কেঁকো বাঁহ	ডি হেমিল্টনী
	পাহাৰী জাতিবাঁহ	অঙ্গিটেছেৰো পার্ভিফ'লিয়া
	ডলুবাঁহ	ছিজ'স্টাছিয়াম ডলুৱা
	আমলখি	এন্সলিকা অফিচিনেলিছ
	হলখ	টার্মিনেলীয়া মাইরিঅ'কাৰ্পা
	হোলুং	ডিপেটে'কাৰপাছ মেক্'কাৰপাছ
	অর্জুন	টার্মিনেলিয়া অর্জুন
	আগৰ	একুইলেৰীয়া এগাঙ্গোছা

উৎস : প্রফ'র্মা-৩, 'গ। বনাপ্তিৱে বৰ্তমান প্রাণী আৰু উদ্ধিদসমূহ/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা

২। বন উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ বাবে অন্যান্য কৰ্মসূচী

তলৰ উপ-শাখাসমূহত ঢ্রাং হাজং জে এফ এম চিৰ বন উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ অন্যান্য কাৰ্যসূচী দিয়া হ'ল :

২.১। জে এফ এম চিৰ অতীতৰ সুৰক্ষা ব্যৱস্থা

ড্রাং হাজং জে এফ এম চিৰ অতীতত লোৱা বন সুৰক্ষা ব্যৱস্থাসমূহ তলত আলোচনা কৰা হ'ল :

(ক) জড়িত পৰিয়াল : ১২১

(খ) জড়িত লোকৰ সংখ্যা : ১২১ (প্রতিটো পৰিয়ালৰ এজনকৈ)

(গ) গৃহীত ব্যৱস্থাৰ সাৰাংশ : উপলব্ধ নহয়

(ঘ) কোনো আনুষ্ঠানিক ব্যৱস্থা : উপলব্ধ নহয়

[উৎস : প্রফ'র্মা-৩, জে এফ এম চিৰ অৱস্থা- viii + ix/ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা]

২.২। বনজ উৎপাদনের ঘরুরা চাহিদা

স্থানীয় সম্প্রদায়ের ঘরুরা চাহিদার বাবে বনজ উৎপাদনের ওপরত নির্ভরশীলতার তথ্য তলের তালিকাত দাঙি ধরা হ'ল।

তালিকা- ৪ (ক) : ড্রাং হাজং জে এফ এম চির প্রতিটো পরিয়ালের বনজ উৎপাদনের ঘরুরা চাহিদা

বনজ উৎপাদনের নাম	পরিয়ালের গড় চাহিদা		বর্তমান কিভাবে চাহিদা পূরণ হৈছে	উৎস
	চাহিদার সময় ব্যবধান	আনুমানিক পরিমাণ		
কাঠখবি	সঘনে	৭০-৮০ কেজি		বনাধ্বল
ঘৰৰ বাবে কাঠ	বছৰত এবাৰ	২টা		বনাধ্বল
সঁজুলিৰ বাবে সৰু কাঠ	—	—		—
খুঁটা / বাঁহ	মাহত এবাৰ	২-৩টা বাঁহ/প্রতি মাহত		বনাধ্বল
বনাধ্বলের পৰা পশুখাদ্য	সঘনে	দৈনিক ৫-৬ কিঃ গ্ৰাঃ		বনাধ্বল
এন টি এফ পি	সঘনে	দৈনিক ২-৩ কিঃ গ্ৰাঃ		বনাধ্বল
অন্যান্য	—	—	—	—

উৎস : প্রফ'মা-৩, তালিকা-৩.২/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্রদায়ৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা ড্রাং হাজং জে এফ এম চি ত মুঠ ৩১০ ঘৰ পৰিয়াল আছে। ওপৰৰ তালিকা আৰু এই পৰিয়ালৰ সংখ্যাৰ পৰা প্রাপ্ত তথ্য অনুসৰি ড্রাং হাজং গাঁৱৰ বাবে বছৰি মুঠ বনজ উৎপাদনৰ চাহিদা নিজস্ব ব্যৱহাৰৰ বাবে তলত উল্লেখ কৰা ধৰণৰ—

তালিকা- ৪ (খ) : ড্রাং হাজং জে এফ এম চিৰ সকলো পৰিয়ালের বনজ উৎপাদনৰ মুঠ বাৰ্ষিক চাহিদা

বনজ উৎপাদনের নাম	সম্প্রদায়ৰ চাহিদা বাৰ্ষিক কিঃগ্রাঃ (*)	মন্তব্য
কাঠখবি	১৫০৮০০	গোটেই বছৰজুৰি
ঘৰৰ বাবে কাঠ	২১০ টা	ডিচেম্বৰ-জানুৱাৰী
সঁজুলিৰ বাবে সৰু কাঠ	—	—
খুঁটা / বাঁহ	৬৫০ টা বাঁহ	ডিচেম্বৰ-জানুৱাৰী
বনাধ্বলের পৰা পশুখাদ্য	১৫০৭০০	গোটেই বছৰজুৰি
এন টি এফ পি	২৪৫০০০	গোটেই বছৰজুৰি
অন্যান্য—		

উৎস : ওপৰৰ তালিকা-৪ (ক) আৰু সম্প্রদায়ৰ তথ্যৰ পৰা প্রাপ্ত মুঠ পৰিয়ালৰ সংখ্যা

(*) = পৰিয়ালসমূহৰ গড় চাহিদার আনুমানিক পৰিমাণ (তালিকা-৪ (ক) × ৬টো পৰিয়াল)

২.৩। গাঁওবাসীৰ দ্বাৰা বনজ উৎপাদন সামগ্ৰী সংগ্ৰহ আৰু বিপণন

পৰিয়ালৰ ঘৰুৰা ব্যৱহাৰৰ উপৰি এই ধৰণৰ সামগ্ৰী সংগ্ৰহ কৰি স্থানীয় বজাৰত বিক্ৰীৰ জৰিয়তে গাঁওবাসী বনজ উৎপাদনৰ ওপৰত নির্ভৰশীল। ড্রাং হাজং জে এফ এম চি-ৰ গাঁওবাসীৰ দ্বাৰা বনজ উৎপাদন সংগ্ৰহ আৰু বিপণনৰ তথ্য তলের তালিকাত উল্লেখ কৰা হ'ল—

তালিকা- ৫ (ক) : ড্রাং হাজং জে এফ এম চির গাঁওবাসীর দ্বারা বনজ উৎপাদন সংগ্রহ আৰু বিপণন

বনজ উৎপাদনৰ নাম	বিপণনৰ বাবে সংগ্রহ			সংগ্রহৰ স্থান
	ঞ্চতু / মাহ	সংগ্রহকাৰী পৰিয়ালৰ সংখ্যা	সংগ্ৰহীত সামগ্ৰীৰ গড় পৰিমাণ (কিঃ গ্ৰাঃ)	
কাঠখৰি	বছৰজুৰি	১২১	৩৩২০	বনাধ্বল
ঘৰৰ বাবে কাঠ	ডিচেম্বৰ-জানুৱাৰী	১২১	৪টা	বনাধ্বল
সঁজুলিৰ বাবে সৰু কাঠ	—	—	—	—
বাঁহ	ডিচেম্বৰ-জানুৱাৰী	১২১	১৪টা	বনাধ্বল
খুঁটা	—	—	—	—
বনাধ্বলৰ পৰা পশুখাদ্য	বছৰজুৰি	১২১	দৈনিক ৭ কিঃ গ্ৰাঃ	বনাধ্বল
এন টি এফ পি	বছৰজুৰি	১২১	৯-১১ কিঃ গ্ৰাঃ	বনাধ্বল
অন্যান্য	—	—	—	—

উৎস : প্ৰফৰ্মা-৩, তালিকা-৩.৩ / বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

ওপৰৰ তালিকাত উল্লিখিত তথ্যৰ লগত সম্পর্কিত কিছু প্ৰাসংগিক তথ্য তলৰ তালিকাত দিয়া হ'ল।

তালিকা- ৫ (খ) : বনজ উৎপাদন সংগ্রহ আৰু বিপণন

বনজ উৎপাদনৰ নাম	উদ্বৃত্ত বিপণন (কিঃ গ্ৰাঃ)	কেনেদেৰে বিপণন কৰা হয়	বনজ উৎপাদন বিক্ৰীৰ মাধ্যমেৰে প্ৰতিটো পৰিয়ালৰ গড় আয়
কাঠখৰি	১৩৬০০০/বছৰ	স্থানীয় বজাৰ	১৭০০-২১০০/ মাহ
ঘৰৰ বাবে কাঠ	—	—	—
সঁজুলিৰ বাবে সৰু কাঠ	—	—	—
বাঁহ	৩২-৫০টা / মাহ	স্থানীয় বজাৰ	৭০০-১২৫০/ মাহ
খুঁটা	—	—	—
বনাধ্বলৰ পৰা পশুখাদ্য	১৮০০/ বছৰ	স্থানীয় বজাৰ	১০০০-১৫০০/ মাহ
এন টি এফ পি	—	—	—
অন্যান্য—	—	—	—

উৎস : প্ৰফৰ্মা-৩, তালিকা-৩.৪/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

২.৪। বনজ উৎপাদনৰ মুঠ চাহিদা— ঘৰৰো ব্যৱহাৰ আৰু বিপণনৰ বাবে

পূৰ্বে উল্লেখ কৰা উপ-শাখাৰ তথ্যৰ ভিত্তিত ড্রাং হাজং জে এফ এম চিৰ সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ বনজ উৎপাদনৰ
মুঠ চাহিদাৰ সাৰাংশ তলত দিয়া হ'ল।

দ্রষ্টব্য : পূৰ্বৰত্তী পৃষ্ঠাত উল্লেখ কৰা এই অধ্যায়ৰ তালিকা ৪ (খ) আৰু ৫ (খ)

৩। বন সুরক্ষা সংক্রান্ত বিষয়

৩.১। সুরক্ষা সমস্যাসমূহ

ড্রাঃ হাজং জে এফ এম চির বনাঞ্চল সুরক্ষার বিষয়সমূহ সংক্ষিপ্তভাবে তলত দিয়া হ'ল—

তালিকা- ৭ : বগাবানী পাগবাবী জে এফ এম চির সুরক্ষা সমস্যাসমূহ

সমস্যার ধরণ	প্রাসংগিক (হয়/নহয়)	গুরুত্ব (হয়/নহয়)
চৰণীয়া পথাব-স্থানীয় পশু	হয়	হয়
চৰণীয়া পথাব- অন্যান্য এলেকার পশু	হয়	হয়
বেআইনীভাবে কাঠকটা	নহয়	নহয়
কাঠ চোৰাং চালান	হয়	হয়
দুর্ঘটনাবশতঃ আগ্নিকাণ্ড	হয়	হয়
বনভূমি বেদখল	হয়	হয়
সাপে কামোৰাব ঘটনা/জীৱনৰ ভাবুকি/	হয়	হয়
বন সুরক্ষাত বিপদ		
ভেষজ উদ্ভিদ চুৰি	হয়	হয়

(উৎস : প্রফ'র্মা-৩, তালিকা ৩.৫/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা

এইদৰে উপৰোক্ত জে এফ এম চির বন সুরক্ষা সম্পৰ্কীয় বিষয়ত সন্মুখীন হোৱা দিশসমূহ হ'ল—

- (ক) চৰণীয়া পথাব — স্থানীয় জন্ম
- (খ) চৰণীয়া পথাব — অন্যান্য এলেকার জন্ম

৩.২। বনাঞ্চল ক্ষতিৰ কাৰণসমূহ

ড্রাঃ হাজং জে এফ এম চির বনাঞ্চল অনুময়নৰ কাৰণসমূহ তলত দিয়াৰ দৰে উল্লেখ কৰিব পাৰি—

- (ক) কোনো বৈজ্ঞানিক পৰিকল্পনা নাই
- (খ) জনজাতীয় মানুহৰ পৰম্পৰাগত খেতি
- (গ) পাৰ্বত্য এলেকার দিশত উগ্রগষ্টী সমস্যা

(উৎস : প্রফ'র্মা-৩, তালিকা ৩.৬/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা)

৪। বনাঞ্চল উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ বিষয়সমূহ

ড্রাঃ হাজং জে এফ এম চি-ত বনাঞ্চল উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ বিষয়সমূহ তলৰ উপ-শাখাত দিয়াৰ দৰে উল্লেখ কৰিব পাৰি, যেনে সুৱার্ক্ষাৰ পৰিকল্পনা, বন উন্নয়ন (পৰিচৰ্যা), নাৰ্ছাৰী উন্নয়ন, তত্ত্বাবধান আৰু বিবিধ প্ৰকাৰৰ কাম-কাজ।

৪.১। সুৱার্ক্ষা পৰিকল্পনা

সুৱার্ক্ষা পৰিকল্পনাৰ বিষয়সমূহ তলত দিয়াৰ দৰে— ড্রাঃ হাজং জে এফ এম চি-ৰ বন সুৱার্ক্ষা সম্পৰ্কীয় বিষয়সমূহ পূৰ্বে আলোচিত উপ-শাখা ৩.১ৰ পৰা আলোচনা কৰা হৈছে।

তালিকা- ৮ : ড্রাঃ হাজং জে এফ এম চির সুবক্ষা পরিকল্পনা

সুবক্ষা কর্ম (প্রযোজ্য হিচাপে প্রফ'ম্রা-৩ৰ তালিকা ৩.৭ৰ পৰা পূৰণ কৰা হ'ব	বনাথ্বল এলেকাৰ অৱস্থিতি	ব্যৱস্থা গ্ৰহণৰ সংখ্যাগত মান নিৰ্ণয় (দৈৰ্ঘ্য, আয়তন, আকাৰ ইত্যাদি)	সময়-কাল	অগ্রাধিকাৰ (উচ্চ /মধ্যম/নিম্ন)
১। পহৰাদাৰ নিয়োগ	সংৰক্ষিত বনাথ্বল	৩ কিলোমিটাৰ	সন্ধিয়া ৬ বজাৰ পৰা পুৱা ৬ বজা	উচ্চ
২। চোৰাংচোৱা বঁটা	সংৰক্ষিত বনাথ্বল	৩ কিলোমিটাৰ	যিকোনো সময়ত	উচ্চ
৩। অগ্নি সুবক্ষা	সংৰক্ষিত বনাথ্বল	৩ কিলোমিটাৰ	যিকোনো সময়ত	উচ্চ

উৎসঃ প্রফ'ম্রা-৩, তালিকা- ৩.৭/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা
এইদৰে ড্রাঃ হাজং জে এফ এম চি-ৰ পৰিকল্পনা কৰা উল্লেখযোগ্য প্ৰতিবক্ষা ব্যৱস্থাসমূহ (উচ্চ/মধ্যম অগ্রাধিকাৰসহ)
তলত দিয়াৰ দৰে—

- (ক) বেৰ
- (খ) অগ্নি সুবক্ষা

৪.২। প্ৰস্তাৱিত কাম-কাজৰ প্ৰকাৰ

ড্রাঃ হাজং জে এফ এম চি-ৰ বনাথ্বলৰ ক্ষতিগ্রস্ত এলেকাসমূহৰ নিৰাময়ৰ বাবে প্ৰস্তাৱিত কাম-কাজৰ ধৰণ
তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।

তালিকা- ৯ : ড্রাঃ হাজং জে এফ এম চি-ৰ প্ৰস্তাৱিত কাম-কাজৰ প্ৰকাৰ

নিৰাময় ব্যৱস্থা	প্ৰয়োজনীয় (হয়/নহয়)	জে এফ এম চি-ৰ দায়িত্ব (হয়/নহয়)	মাহ/বছৰ যেতিয়া কৰিব পাৰি	নিৰাময় ব্যৱস্থাৰ বাবে প্ৰস্তাৱিত বৰ্ধিত এলেকা (হেক্টেৰ)
ক্ষতিগ্রস্ত বনাথ্বলৰ পুনৰুদ্বাৰ	হয়	হয়	জুন-জুলাই	৩০০ হেক্টেৰ
কটা গছৰ গুৰিৰ সুবক্ষা	হয়	হয়	বছৰজুৰি	৩০০ হেক্টেৰ
জল বিভাজিকা নিৰাময়	হয়	হয়	বছৰজুৰি	৫ হেক্টেৰ
জলাধাৰ	হয়	হয়	বছৰজুৰি	৫ হেক্টেৰ
ঘাঁহ আৰু ত্ৰিশূলৰ কাম	হয়	হয়	বছৰজুৰি	—
বাঁহ ৰোপণ	হয়	হয়	বছৰজুৰি	সংৰক্ষিত বনাথ্বল
বীজ সিঁচা	হয়	হয়	বছৰজুৰি	—
শিপা আৰু অংকুৰ কটা	হয়	হয়	বছৰজুৰি	—
আৰু ৰোপণ				
কলম আৰু নিৰাময়	হয়	হয়	বছৰজুৰি	—
শিলৰ প্রাচীৰ/অন্য বেৰ	হয়	হয়	বছৰজুৰি	২০০ হেক্টেৰ
সামাজিক বেৰ	হয়	হয়	বছৰজুৰি	২০০ হেক্টেৰ
অন্যান্য কাম-কাজ (হাতীৰ পৰা সুবক্ষা)	হয়	হয়	বছৰজুৰি	সংৰক্ষিত বনাথ্বল

উৎসঃ প্রফ'ম্রা-৩, তালিকা-৩.৯/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

এইদৰে ড্রাং হাজং জে এফ এম চি-ৰ বনাথওল এলেকাত নিৰাময় কাম-কাজৰ বাবে নিম্নোক্ত প্ৰস্তাৱসমূহ দিয়া হৈছেঃ

- (ক) বীজ সিঁচা
- (খ) শিগা আৰু অংকুৰ কটা আৰু ৰোপণ

৪.৩। বনাথওল উন্নয়ন পৰিকল্পনা— অগ্ৰিম কাম-কাজ আৰু বন সৃষ্টি

ওপৰত উল্লেখ কৰা বিষয়সমূহৰ সৈতে সংশ্লিষ্ট বিষয়বোৰ তলৰ তালিকাত উল্লেখ কৰা হ'ল।

তালিকা- ১০ : ড্রাং হাজং জে এফ এম চি-ৰ বনাথওল উন্নয়ন পৰিকল্পনা

নিৰাময় ব্যৱস্থা	ৰোপণৰ বাবে হেষ্টৰৰ হিচাপত নিৰ্দৰ্শিত এলেকা	ৱ্লক ৰোপণৰ বাবে অগ্ৰাধিকাৰ	প্ৰজাতি	স্থান ব্যৱধান (মিটাৰ × মিটাৰ)
প্ৰাকৃতিকভাৱে পুনৰুজ্জীৱিতকৰণত সহায়তা (ৰোপণৰ স্থান ব্যৱধানসহ)	৩৫ হেষ্টৰ এ পি এফ বি চিৰ দ্বাৰা এ এন আৰ	—	শাল বহিৰ্ভূত এন টি এফ পি	২/২
ৱ্লক ৰোপণ	—	—	—	—
নিম, আমলখি, মহুৱা বহুৰা (ভেষজ উদ্ধিদ)ৰ বীজ সিঁচা	১০	—	ভেষজ উদ্ধিদ	—
সমৃদ্ধকৰণ ৰোপণ/সিঁচা	—	—	—	—
পোনপটীয়া ৰোপণ	—	—	—	—
অন্যান্য	—	—	—	—
মুঠ এলেকা (হেষ্টৰ)	৪৫ হেষ্টৰ	—	—	—

উৎস : প্ৰফ’মা-৩, তালিকা-৩.৮/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

৪.৪। বনাথওল উন্নয়ন — বার্ষিক লক্ষ্য মাত্ৰা

৫. তালিকা-১০ (ক) আৰু (খ) : ড্রাং হাজং জে এফ এম চি-ত বন উন্নতকৰণৰ বার্ষিক লক্ষ্যমাত্ৰা (বছৰ-১-ৰ
পৰা বছৰ-৫) আৰু (বছৰ-৬-ৰ পৰা বছৰ-১০)

ওপৰৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত বার্ষিক লক্ষ্য হিচাপে দহ বছৰ সময়ৰ বাবে তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।

ৰোপণৰ নাম	: শালমিশ্ৰিত সহযোগীৰ সৈতে খণ্ড ৰোপণ
ৰোপণৰ সময়সীমা	: ২০১৬-১৭ৰ পৰা ২০২৫-২৬ (১০ বছৰ)
ৰোপণৰ এলেকা	: ১০০ হেষ্টৰ
স্থান ব্যৱধান	: ২৫২ মিটাৰ, প্ৰতি হেষ্টৰত ১১০০ পুলি
বৃদ্ধি কৰিবলগীয়া উদ্ধিদৰ সংখ্যা	: ১১০০০০ (বছৰি আনুমানিক ১১০০০)
খণ্ডৰ সংখ্যা	: ১০টা (প্ৰতিটো ১০ হেষ্টৰকৈ)
প্ৰজাতি	: শাল; সহযোগী —গমাৰি, চিতু, তিতাচপা আদি
হাৰ	: এ পি এফ বি চি এছৰ দ্বাৰা অনুমোদন কৰিব (প্ৰতি দুবছৰ মূৰে মূৰে কুৰি শতাংশ হাৰত বৃদ্ধি)

ৰোপণ সৃজনৰ বাবে কৰ্ম আঁচনি		
বিভীষণ বৰ্ষ	কাম-কাজ	পৰিমাণ (টকা)
২০১৬-১৭	পুনৰুজ্জীৱিতকৰণৰ বাবে উপযুক্ত স্থান চিনাক্ত, স্বাভাৱিকভাৱে বীজ পৰাৰ সম্ভাৱনা পৰীক্ষা, প্রাক্তিক-জৈৱিক হস্তক্ষেপ আৰু তীব্ৰতা নিৰ্গয়, ১০০ হেক্টাৰৰ কম নহয়, ডিচেম্বৰ-জানুৱাৰী মাহত মাটিৰ সীমা চিনাক্ত, চাৰিটা খণ্ডত মাটি বিভাজন, মাটি উন্নয়ন, মাটিৰ কাম@ ১০০০ টকা প্ৰতি হেক্টাৰ।	১,০০,০০০/-
২০১৭-১৮*	৩×৩ মিটাৰ খণ্ড ৰোপণ, ১১১১ পুলি প্ৰতি হেক্টাৰ ৰোপণ- এপ্রিল-জুন মাহত; এলেকাব জি পি এছ মাৰ্কিং	৪,৯৭,০০০/-
২০১৮-১৯*	৩×৩ মিটাৰ খণ্ড ৰোপণ, ১১১১ প্ৰতি হেক্টাৰ ৰোপণ - এপ্রিল-জুন মাহত; এলেকাব জি পি এছ মাৰ্কিং	৪,৯৭,০০০/-
	প্ৰথম নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	৬১,৬০০/-
২০১৯-২০*	৩×৩ মিটাৰ খণ্ড ৰোপণ, ১১১১ প্ৰতি হেক্টাৰ ৰোপণ - এপ্রিল-জুন মাহত; এলেকাব জি পি এছ মাৰ্কিং	৫,৯৬,৪০০/-
	দ্বিতীয় নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	৭৩,৯২০/-
২০২০-২১*	৩×৩ মিটাৰ খণ্ড ৰোপণ, ১১১১ প্ৰতি হেক্টাৰ ৰোপণ - এপ্রিল-জুন মাহত; এলেকাব জি পি এছ মাৰ্কিং	৫,৯৬,৪০০/-
	তৃতীয় নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	১,৪৭,৮৪০/-
২০২১-২২*	চতুর্থ নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	২,৬৬,১১২/-
২০২২-২৩*	পঞ্চম নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	৩,৫৪,৮৬১/-
২০২৩-২৪*	ষষ্ঠ নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	২,৬৬,১১২/-
২০২৪-২৫*	সপ্তম নিৰণি	২,৬৬,১১২/-
২০২৫-২৬*	অষ্টম নিৰণি	২,৬৬,১১২/-
	প্ৰয়োজনীয় মুঠ বাজেট	৩৯,৮৯,৪২৪/-

* ৰোপণৰ পাঁচ বছৰ বিৰতিৰ পিছত বন-বাত নিৰণি কাৰ্য কৰিব লাগিব।

উৎস : প্ৰফ়ৰ্মা-৩, তালিকা-৩.১০/ৰন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

ৰোপণৰ নাম : চেণ্ণ মিশ্রিত সহযোগীৰ সৈতে খণ্ড ৰোপণ, কাঠখৰি আৰু বাঁহ

ৰোপণৰ সময়সীমা : ২০১৬-১৭ৰ পৰা ২০২৫-২৬ (১০ বছৰ)

ৰোপণৰ এলেকা : ১০০ হেক্টাৰ

স্থান ব্যৱধান : ২×২ মিটাৰ, প্ৰতি হেক্টাৰত ২৫০০ পুলি

বৃক্ষ কৰিবলগীয়া উদ্ধিদৰ সংখ্যা : ১১০০০০ (বছৰি আনুমানিক ১১০০০)

খণ্ডৰ সংখ্যা : ১০টা (প্ৰতিটো ১০ হেক্টাৰকৈ)

প্ৰজাতি : চেণ্ণ; সহযোগী —আজাৰ, কৈৰে, খয়েৰ, চিঁচু, জিয়া, অজুন, ঘোঁৰানিম
বাঁহ (জাতি, কেঁকো, ভলুকা, বিজুলী) আদি।

ବୋପଗ ସ୍ଥଜନର ବାବେ କର୍ମ ଆଂଚଳି		
ବିଭିନ୍ନ ବର୍ଷ	କାମ-କାଜ	ପରିମାଣ (ଟକା)
୨୦୧୬-୧୭	ପୁନରଜୀରିତକରଣର ବାବେ ଉପ୍ୟୁକ୍ତ ସ୍ଥାନ ଚିନାନ୍ତ, ସ୍ଵାଭାରିକଭାବେ ବୀଜ ପରାବ ସଞ୍ଚାରନା ପରୀକ୍ଷା-ପ୍ରାକୃତିକ ଜୈରିକ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ଆବୁ ତିଆରିତା ନିର୍ଯ୍ୟ, ଦହ ହେଟ୍ଟରର କମ ନହିଁ, ଡିଚେସ୍ବ ଜାନୁରାବୀ ମାହତ ମାଟିର ସୀମା ଚିନାନ୍ତ, ଚାରିଟା ଖଣ୍ଡତ ମାଟି ବିଭାଜନ, ମାଟି ଉନ୍ନାନ, ମାଟିର କାମ @ ୧୦୦୦ ଟକା ପ୍ରତି ହେଟ୍ଟର ।	୧,୦୦,୦୦୦/-
୨୦୧୭-୧୮*	୨×୨ ମିଟାର ଖଣ୍ଡ ବୋପଗ, ୨୫୦୦ ପୁଲି ପ୍ରତି ହେଟ୍ଟରତ ବୋପଗ-ଏପ୍ରିଲ-ଜୁନ ମାହତ; ଏଲେକାବ ଜି ପି ଏଛ ମାର୍କିଂ	୨,୬୨,୫୦୦/-
୨୦୧୮-୧୯*	୨×୨ ମିଟାର ଖଣ୍ଡ ବୋପଗ, ୨୫୦୦ ପ୍ରତି ହେଟ୍ଟରତ ବୋପଗ - ଏପ୍ରିଲ-ଜୁନ ମାହତ; ଏଲେକାବ ଜି ପି ଏଛ ମାର୍କିଂ ପ୍ରଥମ ନିବଣି; ପୂର୍ବ ବର୍ଷର ମୃତ/ଅର୍ଧମୃତ ପୁଲିବୋର ଆଁତରାଇ ପେଲୋରା	୨,୬୨,୫୦୦/- ୨୬,୯୫୦/-
୨୦୧୯-୨୦*	୨×୨ ମିଟାର ଖଣ୍ଡ ବୋପଗ, ୨୫୦୦ ପ୍ରତି ହେଟ୍ଟରତ ବୋପଗ- ଏପ୍ରିଲ-ଜୁନ ମାହତ; ଏଲେକାବ ଜି ପି ଏଛ ମାର୍କିଂ ଦ୍ୱିତୀୟ ନିବଣି; ପୂର୍ବ ବର୍ଷର ମୃତ/ଅର୍ଧମୃତ ପୁଲିବୋର ଆଁତରାଇ ପେଲୋରା	୩୧,୫୦୦୦/- ୩୨,୩୪୦/-
୨୦୨୦-୨୧*	୨×୨ ମିଟାର ଖଣ୍ଡ ବୋପଗ, ୨୫୦୦ ପ୍ରତି ହେଟ୍ଟରତ ବୋପଗ- ଏପ୍ରିଲ-ଜୁନ ମାହତ; ଏଲେକାବ ଜି ପି ଏଛ ମାର୍କିଂ ତୃତୀୟ ନିବଣି	୩୧,୫୦୦୦/- ୬୪,୬୮୦/-
୨୦୨୧-୨୨*	ଚତୁର୍ଥ ନିବଣି; ପୂର୍ବ ବର୍ଷର ମୃତ/ଅର୍ଧମୃତ ପୁଲିବୋର ଆଁତରାଇ ପେଲୋରା	୨,୬୬,୧୧୨/-
୨୦୨୨-୨୩*	ପଞ୍ଚମ ନିବଣି; ପୂର୍ବ ବର୍ଷର ମୃତ/ଅର୍ଧମୃତ ପୁଲିବୋର ଆଁତରାଇ ପେଲୋରା	୧,୫୫,୨୩୨/-
୨୦୨୩-୨୪*	ସଞ୍ଚ ନିବଣି; ପୂର୍ବ ବର୍ଷର ମୃତ/ଅର୍ଧମୃତ ପୁଲିବୋର ଆଁତରାଇ ପେଲୋରା	୧,୧୬,୪୨୪/-
୨୦୨୪-୨୫*	ସପ୍ତମ ନିବଣି	୧,୧୬,୪୨୪/-
୨୦୨୫-୨୬*	ଅଷ୍ଟମ ନିବଣି	୧,୧୬,୪୨୪/-
	ପ୍ରୋଜନୀୟ ମୁଠ ବାଜେଟ	୨୧,୪୯,୫୮୬/-

*ବୋପଗର ପାଁଚ ବଢ଼ିର ବିବିତିର ପିଛତ ବନ-ବାତ ନିବଣ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ ଲାଗିବ ।

୫.୧। ନାର୍ତ୍ତାବୀ ଉନ୍ନାନ ପରିକଳ୍ପନା

ଡ୍ରାଙ୍କ ହାଜିଂ ଜେ ଏଫ ଏମ ଚିର ନାର୍ତ୍ତାବୀ ଉନ୍ନାନ ପରିକଳ୍ପନା ତଳର ନାର୍ତ୍ତାବୀସମୁହର ପ୍ରକାରର ଓପରତ ନିର୍ଭବଶୀଳ

(କ) ଜେ ଏଫ ଏମ ଚି ନାର୍ତ୍ତାବୀ (ବିଭାଗୀୟ ନାର୍ତ୍ତାବୀରେ)

(ଖ) ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନାର୍ତ୍ତାବୀ -ଆସହାୟକ ଗୋଟ ଆବୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ

ବିତଂ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ତଳତ ଦିଯା ହଲ—

ଜେ ଏଫ ଏମ ଚି ନାର୍ତ୍ତାବୀ

ତଳର ତାଲିକାଖନତ ଡ୍ରାଙ୍କ ହାଜିଂ ଜେ ଏଫ ଏମ ଚିର ନାର୍ତ୍ତାବୀସମୁହର ବିତଂ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଆଗବଦୋରା ହେଛେ । ଇଯାତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ଆହେ ବିଭାଗୀୟ ନାର୍ତ୍ତାବୀର ଜେ ଏଫ ଏମ ଚି କାର୍ଯ୍ୟ ।

তালিকা- ১১ (ক) : ড্রাং হাজং জে এফ এম চির নার্চাবীসমূহ

নার্চাবীর অবস্থান	প্রজাতি	উন্নয়ন বছর	বীজ সংখ্যা	মন্তব্য
ড্রাং হাজং জে এফ এম চি	বিবিধ প্রকারৰ	২০১৬	৮,২৮,০০০	প্রস্তাবিত

উৎস : প্রফ'র্মা-৩, 'তালিকা-৩.১১'/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

অন্যান্য নার্চাবী

তলৰ তালিকাখনত ড্রাং হাজং জে এফ এম চিৰ নার্চাবীসমূহৰ বিতং ব্যাখ্যা আগবঢ়োৱা হৈছে।

তালিকা- ১১ (খ) : ড্রাং হাজং জে এফ এম চিৰ নার্চাবীসমূহ

নার্চাবীর অবস্থান	প্রজাতি	উন্নয়ন বছর	বীজ সংখ্যা	মন্তব্য
ড্রাং হাজং জে এফ এম চি	বিভিন্ন প্রকারৰ	২০১৬	৮,২৮,০০০	প্রস্তাবিত

উৎস : প্রফ'র্মা-৩, 'তালিকা- ৩.১২'/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

৫.২ ৰক্ষণাবেক্ষণ পৰিকল্পনা- ১০ বছৰ

ড্রাং হাজং জে এফ এম চি ত বৃক্ষৰোপণৰ প্ৰতিপালন পৰিকল্পনা তলত দিয়া হ'ল। ই দহবছৰীয়া সময়ৰ বাবে ধাৰ্য কৰা হৈছে।

(ক) বৃক্ষৰ প্ৰজাতিসমূহ শাল, গমাৰি, চেণ্ণণ

তালিকা- ১২ (ক) : ড্রাং হাজং জে এফ এম চিৰ চেণ্ণণ ৰোপণ কৰা চেণ্ণণ গছৰ পুলিৰ ৰক্ষণাবেক্ষণ পৰিকল্পনা

বছৰ	পৰিচয়
প্ৰথম বছৰ	নিৰ্দিষ্ট দিনৰ মূৰে মূৰে অপত্তণ চাফাই আৰু ক্ৰিপাৰ বিং আঁতৰোৱা
দ্বিতীয় বছৰ	সূৰ্য পোহৰক বাধা দিয়া অপত্তণসমূহ আঁতৰোৱা। ব্যৱধান পূৰণ পোনপটীয়াভাৱে উন্নিদসমূহ বাঢ়ি যোৱাৰ ক্ষেত্ৰত সহায় কৰা
তৃতীয় বছৰ	কাষৰ ডালবোৰ আঁতৰোৱা
চতুর্থ বছৰ	কাষৰ উন্নিদসমূহৰ ডাল-পাত আঁতৰোৱা।
পঞ্চম বছৰ	কাষৰ উন্নিদসমূহৰ ডাল-পাত আঁতৰোৱা।
ষষ্ঠ বছৰ	ব্যৱধান ৰোপণ
সপ্তম বছৰ	ব্যৱধান ৰোপণ
অষ্টম বছৰ	ব্যৱধান ৰোপণ
নৱম বছৰ	ব্যৱধান ৰোপণ
দশম বছৰ	চেণ্ণণৰ বিকল্প শাৰীসমূহ আঁতৰোৱা

উৎস : বন বিভাগৰ বিষয়া আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

(খ) বাঁহ

তালিকা- ১২ (খ) : ড্রাং হাজং জে এফ এম চির বাঁহ বোপগুর পরিকল্পনা

বছর	পরিচর্যা
প্রথম বছর	নিরণি আৰু অন্যান্য অপত্তগুৰুত্ব আঁতৰোৱা পুলিৰ চাৰিওকায়ে বিৎ গঠন
দ্বিতীয় বছর	নিরণি আৰু অন্যান্য অপত্তগুৰুত্ব আঁতৰোৱা পুলিৰ চাৰিওকায়ে বিৎ গঠন
তৃতীয় বছর	ঘাঁহৰ আগ আঁতৰোৱা
চতুর্থ বছর	ঘাঁহৰ আগ আঁতৰোৱা
পঞ্চম বছর	ঘাঁহৰ আগ আঁতৰোৱা আৰু সুবিন্যস্তকৰণ
ষষ্ঠ বছর	ঘাঁহৰ আগ আঁতৰোৱা আৰু সুবিন্যস্তকৰণ পৰ্যাপ্ত পোহৰ আৰু বতাহ পাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
সপ্তম বছর	ঘাঁহৰ আগ আঁতৰোৱা আৰু সুবিন্যস্তকৰণ পৰ্যাপ্ত পোহৰ আৰু বতাহ পাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
অষ্টম বছর	ঘাঁহৰ আগ আঁতৰোৱা আৰু সুবিন্যস্তকৰণ পৰ্যাপ্ত পোহৰ আৰু বতাহ পাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
নৰম বছর	ঘাঁহৰ আগ আঁতৰোৱা আৰু সুবিন্যস্তকৰণ পৰ্যাপ্ত পোহৰ আৰু বতাহ পাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
দশম বছর	ঘাঁহৰ আগ আঁতৰোৱা আৰু সুবিন্যস্তকৰণ পৰ্যাপ্ত পোহৰ আৰু বতাহ পাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম

উৎস : বন বিভাগৰ বিষয়া আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

(গ) কাঠখৰি বোপগু

তালিকা- ১২ (গ) : ড্রাং হাজং জে এফ এম চির কাঠখৰি বোপগু পরিকল্পনা

বছর	পরিচর্যা
প্রথম বছর	কাঠখৰিৰ বীজসমূহৰ চাৰিওকায়ে নিৰণি আৰু বিৎ গঠন
দ্বিতীয় বছর	কাঠখৰিৰ বীজসমূহৰ চাৰিওকায়ে নিৰণি আৰু বিৎ গঠন
তৃতীয় বছর	কাষৰ ডালসমূহ কটা, অন্যফালৰ ডাল-পাত আঁতৰোৱা
চতুর্থ বছর	কাষৰ ডালসমূহ কটা, অন্যফালৰ ডাল-পাত আঁতৰোৱা
পঞ্চম বছর	ৰোপিত পুলিত শাৰী তৈয়াৰ
ষষ্ঠ বছর	গচৰ গুৰি চিকণোৱা
সপ্তম	গচৰ ডাল-পাত কলম (১৫ বছৰৰ মূৰে মূৰে)

অষ্টম বছৰ	কাষৰ ডালসমূহ কটা আৰু নিৰণি
নৰম বছৰ	কাষৰ ডালসমূহ কটা আৰু নিৰণি
দশম বছৰ	কাষৰ ডালসমূহ কটা আৰু নিৰণি

উৎস : বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

(ঘ) এন টি এফ পি / ভেজ উল্লিঙ্গ

তালিকা- ১২ (ঘ) : ড্রাঃ হাজ়ে জে এফ এম চিৰ এন টি এফ পি / ঔষধি ৰোগণৰ প্ৰতিপালন পৰিকল্পনা

বছৰ	পৰিচ্যা
প্ৰথম বছৰ	বীজৰ চাৰিওকায়ে নিৰণি ৰিং গঠন অস্তিম সীমাত কটা পৰৱৰ্তী খাতুত ফল উৎপাদনৰ বাবে পিছুৱাবলৈ কলিসমূহ কটা
দ্বিতীয় বছৰ	বীজৰ চাৰিওকায়ে নিৰণি ৰিং গঠন অস্তিম সীমাত কটা পৰৱৰ্তী খাতুত ফল উৎপাদনৰ বাবে পিছুৱাবলৈ কলিসমূহ কটা
তৃতীয় বছৰ	ফল-বীজ সংগ্ৰহ আৰু মৃতবোৰ আঁতৰাবলৈ পাতলীয়া কলম
চতুর্থ বছৰ	ফল সংগ্ৰহ ইফালে-সিফালে বঢ়া-অতিৰিক্ত ডাল-পাতসমূহ আঁতৰাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
পঞ্চম বছৰ	ফল সংগ্ৰহ ইফালে-সিফালে বঢ়া-অতিৰিক্ত ডাল-পাতসমূহ আঁতৰাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
ষষ্ঠ বছৰ	ফল সংগ্ৰহ ইফালে-সিফালে বঢ়া-অতিৰিক্ত ডাল-পাতসমূহ আঁতৰাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
সপ্তম বছৰ	ফল সংগ্ৰহ ইফালে-সিফালে বঢ়া-অতিৰিক্ত ডাল-পাতসমূহ আঁতৰাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
অষ্টম বছৰ	ফল সংগ্ৰহ ইফালে-সিফালে বঢ়া-অতিৰিক্ত ডাল-পাতসমূহ আঁতৰাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
নৰম বছৰ	ফল সংগ্ৰহ ইফালে-সিফালে বঢ়া-অতিৰিক্ত ডাল-পাতসমূহ আঁতৰাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
দশম বছৰ	ফল সংগ্ৰহ ইফালে-সিফালে বঢ়া-অতিৰিক্ত ডাল-পাতসমূহ আঁতৰাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম

উৎস : বন বিভাগৰ বিষয়া আৰু গাঁওবাসীৰ সৈতে আলোচনা

৫.৩ : অন্যান্য কার্য পরিকল্পনা

ড্রাং হাজং জে এফ এম চির বাবে অন্যান্য কার্য পরিকল্পনাসমূহ তলত দিয়া হ'ল :

তালিকা- ১৩ : ড্রাং হাজং জে এফ এম চির অন্যান্য কার্য পরিকল্পনা

কার্য	প্রয়োজনীয়তা হয়-নহয়	দায়বদ্ধতা	মাহ-বছৰ	কালি (হেট্টের)
১) চিকিৎসা/ স্বাস্থ্য যত্ন শিবিব	হয়	ভি এছ এছ	ফেব্রৃ-মার্চ	জে এফ এম চি
২) অনানুষ্ঠানিক শিক্ষা কেন্দ্র	হয়	ভি এছ এছ	ফেব্রৃ-মার্চ	জে এফ এম চি
৩) ইন্ধন বক্ষা ডিভাইচ প্রৱর্তন	হয়	ভি এছ এছ	ফেব্রৃ-মার্চ	জে এফ এম চি
৪) গো উন্নয়ন /স্বাস্থ্য উন্নয়ন	হয়	ভি এছ এছ	ফেব্রৃ-মার্চ	জে এফ এম চি

উৎস : প্রফ'র্মা-৩, 'তালিকা-৩.১৩'/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

বিপণন কার্য

ড্রাং হাজং জে এফ এম চির উৎপাদনসমূহ বিপণন কাৰ্যৰ বাবে পৰিকল্পনা হ'ল

(ক) জিলাখনৰ ভিতৰ-বাহিৰ ব্যৱসায়ীসকলৰ সৈতে সংযোগ স্থাপন কৰিব লাগিব

(খ) বন বজাৰত বিক্ৰী

(গ) প্ৰদৰ্শনীত অংশগ্ৰহণ

প্ৰত্যাশিত লাভ

এই উপ-শাখাত ড্রাং হাজং জে এফ এম চির সদস্যসকলৰ দ্বাৰা বন সুৰক্ষাৰ পৰা আশা কৰা লাভা-লাভৰ বিষয়ে

উল্লেখ কৰা হৈছে, লগতে শ্ৰেণীবিন্দু মেকানিজিমৰ লাভ সম্পর্কেও উল্লেখ কৰা হৈছে।

৫.৪ কাৰ্য আৰু ঘাঁহৰ পৰা প্ৰত্যাশিত লাভ

ড্রাং হাজং জে এফ এম চির বাবে ওপৰৰ সংক্ৰান্তত তলৰ তালিকাখন দিয়া হ'ল :

এই বনোৱায়ন পৰিকল্পনাৰ অধীনত ইয়াৰ সদস্যসকলৰ দ্বাৰা বন সুৰক্ষাৰ পৰা আশা কৰা লাভসমূহ উল্লেখ কৰা হৈছে।

তালিকা- ১৪ : ড্রাং হাজং জে এফ এম চির সদস্যসকলৰ দ্বাৰা বন সুৰক্ষাৰ পৰা আশা কৰা লাভ

সামগ্ৰী	মাহ	বছৰ (নিৰ্দেশক)	পৰিমাণ
কাঠখৰি	১২ মাহ	-	৬৫-৭৫ কিংগ্রাম /মাহ
ঘৰৰ বাবে কাঠ	—	—	—
সঁজুলিৰ বাবে সৰু কাঠ	—	—	—
বাঁহ	১২ মাহ	৩২-৫০ টুকুৰা/মাহ	৭০০-১২৫০ কিংগ্রাম/মাহ
খুঁটা	—	—	—
বনাঞ্চলৰ পৰা দাঁহ আৰু পশুখাদ্য	১২ মাহ	—	১৫০০-২০০০ কিংগ্রাম/মাহ
এন টি এফ পি	৩-৪ মাহ		২০-৩০ কিংগ্রাম/মাহ
মজুৰি	১২ মাহ	২০০-৩০০ টকা প্ৰতিদিনে	বনাঞ্চল

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, 'তালিকা-৩.১৪'/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

৫.৫ বিতৰণ পদ্ধতি

ড্রাং হাজং জে এফ এম চির সদস্যসকলৰ বাবে সুফলসমূহৰ বিতৰণ পদ্ধতি তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।

তালিকা- ১৫ : ড্রাং হাজং জে এফ এম চির বাবে বিতৰণ পদ্ধতি

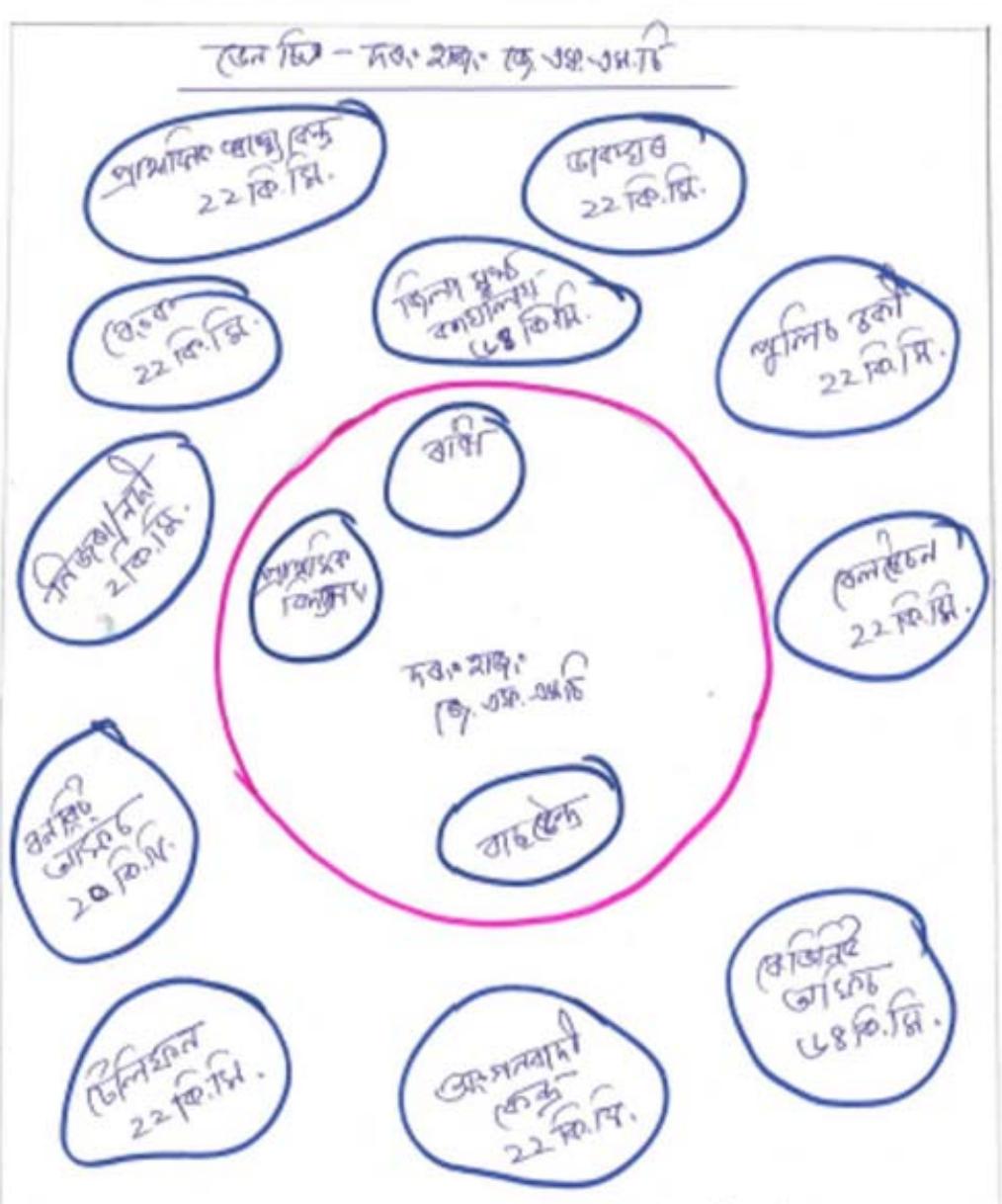
পদ্ধতি	সামগ্ৰী
সমভাৱে বিতৰণ কৰিব লাগিব	ব্যক্তিগতভাৱে সংগ্ৰহ
সদস্যসকলৰ দ্বাৰা মুকলিকৈ সংগ্ৰহ কৰা হ'ব	ভেয়জ উল্লিঙ্কৰণ, পশুখাদ্য, বাড়ুৰ কাঠি
অন্যান্য পদ্ধতি	নাই

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, 'তালিকা-৩.১৫'/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

পরিশিষ্টৰ তালিকা

পরিশিষ্ট নং	শিরোনাম
১	মানচিত্ৰ গাঁও-সামাজিক মানচিত্ৰ গাঁৱৰ সম্পদৰ মানচিত্ৰ
২	গাঁৱৰ ভূমি ব্যৱহাৰৰ মানচিত্ৰ (জি আই এছ)
৩	পি আৰ এ অনুশীলন
	সামাজিক মানচিত্ৰায়ন সম্পদৰ স্থানাংক নিৰ্ধাৰণ সময়কালীন সমীক্ষা জীৱিকাৰ খতু ভেন ডায়েগ্রাম চাপাটি ডায়েগ্রাম অগ্রাধিকাৰ স্থানাংক-জীৱিকাৰ ক্ষমতা আৰু ই পি এ
৪	জে এফ এম চিৰ সদস্যসকলৰ তালিকা
৫	আলোকচিত্ৰ
৬	পূৰণ কৰা তালিকা (প্ৰফ'মা ১ৰ পৰা প্ৰফ'মা ৪) তালিকাৰ সংখ্যা- ১-৩৭

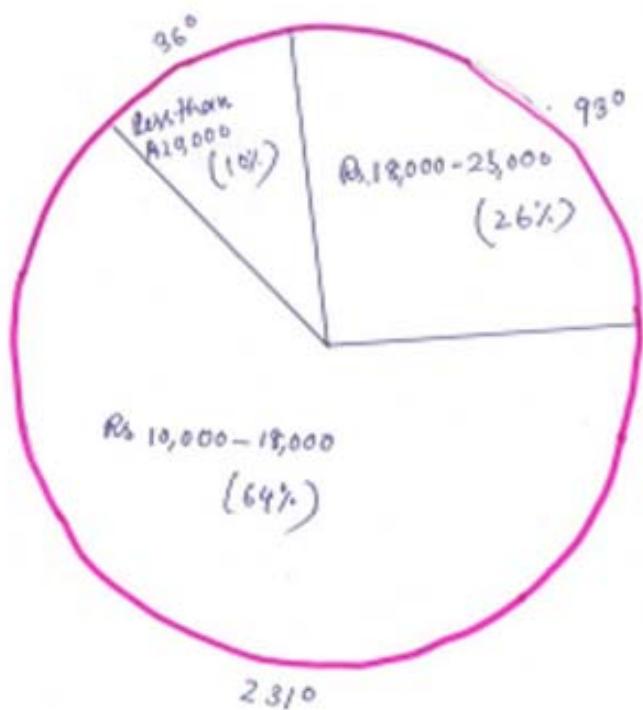
ভেন চি ড্রাং হাজাঁ জে এফ এম চি

৭১-৮; গোপন সেগ্যুং
৭২ " প্ৰতোম্পি- মুকুট
৭৩ " সেণ্ফি- সেগ্যুং"
৭৪. মুন্ফি জ্বোফ

Allen
Member Secretary
Draug-Hajung. J EMC
Dafy
President
Draug-Hajung. J EMC

Pie chart (Wealth Ranking) - Dhang Hajong IFMC

৭৫. স্নি. স্বেচ্ছা বালক
 ৭৬. " কোজেন বালক
 ৭৭. " রুলিশ বালক
 ৭৮. " গোফোল বালক

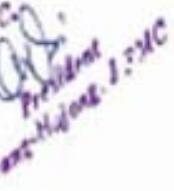
Member Secretary
 Dhang Hajong, IFCMC
 General Secretary
 Dhang Hajong, IFCMC

ড্রাং হাজং জে এফ এম চির পাই চিত্র দ্বারা সম্পদৰ স্থানাংক প্ৰদৰ্শন

Dalang Majong IFMC

	Road	Drinking water	Electricity	Hospital	Veterinary	Community hall	Irrigation	Sanitation	Education	Marked shed	Handloom	Mark's score	Posto	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K			
Road	A	x	A	A	D	A	F	A	A	Z	A	4	F.	
Drinking water	B		x	B	B	B	B	H	I	S	S.	5	5th	
Electricity	C			x	C	C	C	H	I	C	C	7	5th	
Hospital	D				x	D	F	D	II	Z	D	D	6	4th
Veterinary	E					x	F	G	H	I	E	E	2.	4th
Community hall	F						x	F	H	Z	F	F	6	4th
Irrigation	G							x	H	Z	G	G	3	4th
Sanitation	H								x	Z	H	H	8	2nd
Education	I									x	I	I	10	1st
Marked shed	J										x	J	1	3rd
Handloom	K											x	0	4th

- 1. Education
- 2. Sanitation.
- 3. Electricity L LPB
- 4. Road
- 5. Drinking water
- 6. Hospital
- 7. Community hall.
- 8. Veterinary.
- 9. Marked shed.
- 10. Handloom.

 Member Secretary
 Dr. Md. Md. J. M. C.

 President IFMC
 Md. Md. J. M. C.

ড্রাই হাজং জে এফ এম চির ই পি এ স্থানাংক

Dhang Majong JFMC.

	Dev. Of Degraded Forest	Forest protection	Plantation (medicinal, NTFB etc)	Plantation bamboo	Plantation teak	Natural regeneration	Plantation of firewood	Raising of Nursery	Fodder cultivation	Demarcation of boundary	Mark's scoring	Position
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J		
Dev of degraded Forest	A	X	A	C	A	E	A	G	H	A	J	4
Forest protection	B		X	C	B	E	B	G	H	B	J	2.
Plantation on (Medicinal, NTFB etc)	C			X	C	C	C	G	C	C	J	7
Plantation bamboo	D				X	E	D	G	H	D	J	3
Plantation teak	E					X	E	G	E	E	J	6
Natural regeneration	F						X	G	H	F	J	1.
Plantation of firewood	G							X	G	G	J	8
Raising of nursery	H								X	H	H	6
Fodder cultivation	I									X	J,	0
Demarcation of boundary	J									X	J	11

- 1. Plantation of Firewood
- 2. Demarcation of boundary.
- 3. Plantation on Medicinal & NTFB etc.
- 4. Plantation of Teak.
- 5. Raising of Nursery.
- 6. Dev. of Degraded Forest.
- 7. Plantation of Bamboos.
- 8. Forest Protection.
- 9. Natural Augmentation.

Member Secretary
Dhang Majong JFMC
President
Dhang Majong JFMC

ড্রাং হাজং জে এফ এম চিৰ এলেকাত এ পি এফ বি চিৰ ৰোপণ

**2014-15
N.T.F.P. Plantation = 40 Ha.
3rd year Maintenance (1st weeding)
at Hajong, Maibang Range.**

ড্রাং হাজং জে এফ এম চিত এন টি এফ পি ৰোপণ

ড্রাং হাজং জে এফ এম চিত এম এইচ ডল্লিউৰ ৰোপণ

ড্রাঃ হাজং জে এফ এম চিত খণ্ড ২ত এম এইচ ডিলিউর বোগণ

ড্রাঃ হাজং জে এফ এম চিত খণ্ড ২ত এম এইচ ডলিউৰ বোপণ

ড্রাঃ হাজং জে এফ এম চিত খণ্ড ২ত এম এইচ ডিলিউর বোপণ

ড্রাঃ হাজং জে এফ এম চিত খণ্ড ২ত এম এইচ ড্রিউর বোগণ

**2014-15
M.H.W. Plot I Plantation = 40 Ha.
3rd year Maintenance (1st weeding)
at Hajong, Maibang Range.**

ড্রাং হাজং জে এফ এম চিত খণ্ড ১ত এম এইচ ডলিউৰ বোপণ

ড্রাং হাজং জে এফ এম চিৰ খণ্ড ১ত এম এইচ ডলিউৰ ৰোপণ

ড্রাং হাজং জে এফ এম চিৰ খণ্ড ১ত এম এইচ ডলিউৰ ৰোপণ

ড্রাং হাজং জে এফ এম চিত খণ্ড এ এন আৰ ৰোপণ

ড্রাঃ হাজং জে এফ এম চিত খণ্ড এ এন আৰ ৰোপণ

**2014-15
N.T.F.P. Plantation = 40 Ha.
3rd year Maintenance (1st weeding)
at Hajong, Maibang Range.**

ড্রাং হাজং জে এফ এম চিত এন টি এফ পি বোপণ

ড্রাং হাজং জে এফ এম চিত এন টি এফ পি বোপণ

**2014-15
N.T.F.P. Plantation = 40 Ha.
3rd year Maintenance (1st weeding)
at Hajong, Maibang Range.**

ড্রাং হাজং জে এফ এম চিত এন টি এফ পি বোপণ

**2014-15
N.T.F.P. Plantation = 40 Ha.
3rd year Maintenance (1st weeding)
at Hajong, Maibang Range.**

ড্রাং হাজং জে এফ এম চিত এন টি এফ পি বোপণ

ড্রাং হাজং জে এফ এম চিত সজাগতা কার্যসূচী

2015-16

100 Ha. Fuel Wood Plant.

3rd Weeding, Drang- Hajong J. F. M. C.

ড্রাং হাজং জে এফ এম চিত কাঠখবি ৰোপণ

ড্রাঃ হাজং জে এফ এম চিত বিবিধ প্রকার কঠিন কাঠ বোপণ

পরিশিষ্ট VI (তথ্য-১)

তালিকা-১ : গাঁৱৰ মূল তথ্য

তালিকা-১ : জে এফ এম চিৰ মূল তথ্য

জে এফ এম চিৰ নাম	গঠনৰ তাৰিখ	কায়নিৰ্বাহক সমিতিৰ সদস্যসকলৰ নাম	সভাপতিৰ নাম	সচিবৰ নাম	গাঁও উন্নয়ন নিৰ্ধাৰণ	প্ৰতি পৰিয়াল বা ব্যক্তিৰ বৰঙ্গণ	ব্যৱহাৰ সামাজিক বেৰ হয়/নহয়	বিশেষ সাফল সন্দৰ্ভত মন্তব্য	সাফল্যৰ মানৰ % হাৰ
ড্রাঃ হাজৰ	২০১৫	২০	গোপেন্দ্ৰ কেৱাই	মঞ্জিত খেৰচা	নাই	শূন্য	শূন্য	—	—

তালিকা-২ : গাঁওভিত্তিক জনসংখ্যাৰ তথ্য

পৰিয়ালৰ সংখ্যা	অনুসূচিত জাতি		অনুসূচিত জনজাতি		অ' বিচি		সাধাৰণ		মুঠ
	পুৰুষ	মহিলা	পুৰুষ	মহিলা	পুৰুষ	মহিলা	পুৰুষ	মহিলা	
১২১	প্রঃ নঃ	প্রঃ নঃ	৩১৫	৩১৩	প্রঃ নঃ	প্রঃ নঃ	প্রঃ নঃ	প্রঃ নঃ	৬২৮

তালিকা- ৩ : ভূমি ধাৰণৰ ভিত্তিত গাঁৱৰ কৃষকসকলৰ শ্ৰেণী বিভাগ

ভূমি ধাৰণ অনুযায়ী কৃষকৰ শ্ৰেণী বিভাগ				মুঠ
ধৰী কৃষক > ১০ হেক্টৱ	ক্ষুদ্ৰ কৃষক ২-১০ হেক্টৱ	উপাস্ত কৃষক < ২ হেক্টৱ	ভূমিহীন পৰিয়াল	
শূন্য	১২১	শূন্য	শূন্য	৩১৫

তালিকা- ৪ : পশুধনৰ সংখ্যা

পশুধনৰ সংখ্যা							
গাঁই	ম'হ	ছাগলী	ভেড়া	ঝঁড়	গাহৰি	কুকুৰা	মুঠ
শূন্য	১৩৫	১৪৪	শূন্য	শূন্য	৫২	৫৮০	৯১১

তালিকা-৫ : গাঁরৰ আন্তঃগাঁথনি

ক্রমিক নং	আন্তঃগাঁথনি	অবস্থিতি	গাঁরৰ পৰা দূৰত্ব (কিলোমিটাৰ)	বৰ্তমানৰ অৱস্থা
১	প্ৰধান পথ	কে কে ৰোড	—	শোচনীয়
২	বিদ্যুৎ	হয়	—	শোচনীয়
৩	গেছ সংযোগ	শূন্য	শূন্য	শূন্য
৪	পৰিবহণ	কে কে ৰোড	—	শোচনীয়
৫	প্ৰাথমিক চিকিৎসা কেন্দ্ৰ	মাইবং	২২ কিঃ মিঃ	শোচনীয়
৬	প্ৰাথমিক বিদ্যালয়	ড্রাঃ হাজং	—	শোচনীয়
৭	ডাকঘৰ	মাইবং	২২ কিঃ মিঃ	শোচনীয়
৮	বেংক	মাইবং	২২ কিঃ মিঃ	শোচনীয়
৯	ফোন	মাইবং	২২ কিঃ মিঃ	শোচনীয়
১০	অংগনৱাড়ি কেন্দ্ৰ	মাইবং	২২ কিঃ মিঃ	শোচনীয়
১১	গাঁও পথগায়ত্ৰৰ কাৰ্যালয়	শূন্য	শূন্য	শূন্য
১২	বাজহ কাৰ্যালয়	হাফলং	৬৪ কিঃ মিঃ	ভাল
১৩	থানা	মাইবং	২২ কিঃ মিঃ	শোচনীয়
১৪	বন কাৰ্যালয় (লাট)	খেপ'	২০ কিঃ মিঃ	শোচনীয়
১৫	ডাকঘৰ	মাইবং	২২ কিঃ মিঃ	শোচনীয়
১৬	বাছৰ সুবিধা	কে কে ৰোড	—	শোচনীয়
১৭	বেঁল ষ্টেচন	মাইবং	২২ কি.মি.	শোচনীয়
১৮	খোৱা পানী	ড্রাঃ নালা	২ কি.মি.	শোচনীয়
১৯	জে এফ এম চি-ৰ বাজহৰা ভৱন, পেট্ৰোমেক্স লাউডস্পিকাৰ বাচন আদি	শূন্য	—	—
২০	জিলা মুখ্য কাৰ্যালয়	হাফলং	৬৪ কি.মি.	শোচনীয়

তালিকা- ৬ : কৃষিজাত শস্য

শস্যের প্রকার	বর্ণানির্ভর		জনসিথওন	
	শস্যের নাম	এলেকা হেক্টের হিচাপত	শস্যের নাম	এলেকা হেক্টের হিচাপত
খাবিফ	ধান	৩০		
ৰবি শস্য	শাক-পাচলি	১৫		
অন্যান্য	ফল	৩		

তালিকা-৭ : গাঁৱৰ শস্য উৎপাদন ক্রপৰেখা

শস্যের প্রকার	মুঠ উৎপাদন (আনুমানিক) কিংগ্রাম	উৎপাদন কৰা পৰিয়ালৰ সংখ্যা
ধান	১০০০,০০০	১২১
ঘেঁঁহ	২,০০০	৬৫
তৈল বীজ	১০,০০০	৬৯
শাক-পাচলি	৬০,০০০	১২১

তালিকা- ৮ : পশুখাদ্যের পর্যাপ্ততা

প্রকার	১-৩ মাহ	৩-৬ মাহ	> ৬ মাহ
শস্যের অৱশিষ্ট	—	—	হয়
গচ্ছে পৰা খাদ্য	—	হয়	—
ঝাঁহ	—	—	হয়
সেউজীয়া খাদ্য	—	হয়	—
বনাধ্বলত চাৰণ	—	—	হয়

তালিকা- ৯ : পশুখাদ্যর পর্যাপ্ততা

ক্ষয়র বাবে	অবস্থান	যদি অন্য গাঁৱত, গাঁৱৰ পৰা দূৰত্ব (কিলোমিটাৰ)
গেলামাল/সুলভ মূল্যৰ দোকান	শূন্য	শূন্য
সাধাহিক বজাৰ	মাইবং	২২ কিঃমিঃ
পথান বজাৰ	মাইবং	২২ কিঃমিঃ
বন নিগম বিক্ৰী বিভাগ	—	—
টেঙু পাট্টা পি এইচএ ডি	—	—
মাছৰ বজাৰ	স্থানীয়ভাৱে উপলব্ধ	
ভেষজ উদ্দিদ সংগ্ৰহ কেন্দ্ৰ	—	—
অন্যান্য বিশেষ	—	—

তালিকা- ১০ : জলসম্পদ সুবিধাৰ পর্যাপ্ততা

জলৰ উৎস	সংখ্যা	পানীৰ পর্যাপ্ততা (উপযুক্ততা, খুতুকলীন)	ব্যৱহাৰ (খোৱাৰ বাবে, জলসিঞ্চন, গা খোৱা)
জল সংৰক্ষণ			
বান্ধ			
দমকল			
নদী-নলা	ড্রাং নলা (১)	পৰ্যাপ্ত	খোৱা, জলসিঞ্চন
জুৰি	৩ টা	পৰ্যাপ্ত	খোৱা, জলসিঞ্চন, পশুধন, গা-ধোৱা
খাল			
জলাধাৰ			
অন্যান্য			

তালিকা- ১১ : শক্তি ব্যৱহাৰ

ইন্ধনৰ প্ৰকাৰ	নিৰ্ভৰশীল পৰিয়ালৰ সংখ্যা	নিৰ্ভৰশীল মাহৰ সংখ্যা	উৎস (স্থানীয় গাঁও, বন, অন্যান্য উৎস)	মুখ্য / গৌণ
কাঠখৰি	১২১	গোটেই বছৰ	বনাঞ্চল	মুখ্য
কেৰাচিন	১২১	গোটেই বছৰ	বনাঞ্চল	গৌণ
গোবৰ জৈৱ গেছ	শূন্য			
গোবৰ পিঠা	শূন্য			
ৰঞ্জন গেছ	শূন্য			
বৈদুতিক চৌকা	শূন্য			
অন্যান্য	শূন্য			

তথ্য-II : জীরিকাৰ সুযোগ বিশ্লেষণ

তালিকা- ১২ : কৃষি আৰু উদ্যান শস্য

বাধাসমূহ	কাৰণসমূহ	সুযোগ সমূহ	কৰ্মসূচী
কম উৎপাদন	<ul style="list-style-type: none"> ■ পৰম্পৰা কৃষি পদ্ধতি ■ বছৰেকত এবিধ শস্যৰ খেতি ■ সাৰ, কীটনাশক, পতংগ নাশক দৰৱ আদিৰ ব্যৱহাৰ অতি নগণ্য। ■ জলসিঞ্চন ব্যৱস্থাৰ অভাৱ। ■ কৃষি আন্তঃগাঁথনি, আধুনিক সা-সঁজুলি আৰু যন্ত্ৰপাতি আদিৰ অভাৱ। ■ উচ্চ উৎপাদনশীল বীজ সম্পর্কে সজাগতাৰ অভাৱ। 	<ul style="list-style-type: none"> ■ উপযুক্ত আৰু উচ্চমানৰ সাৰ, কীটনাশক আদিৰ প্ৰয়োগ। ■ নতুন আৰু অত্যাধুনিক প্ৰযুক্তিৰ প্ৰয়োগ। ■ সু-সংগ্ৰহ প্ৰশিক্ষণ। গাঁওবাসীয়ে উন্নত কৃষি ব্যৱস্থাক আকেঁৱালি লোৱা। ■ উচ্চ উৎপাদনক্ষম বীজ ব্যৱহাৰৰ অঁচনি 	<ul style="list-style-type: none"> ■ টেক্টোৰ ব্যৱহাৰৰ প্ৰশিক্ষণ। ■ কৃষি-নীতি উন্নতকৰণৰ কাৰ্যসূচী ■ সাৰ, কীটনাশক, বৰ্ণসংকৰ বীজ আদিৰ অতি কমৰ ব্যৱহাৰ।
ভঁৰাল আৰু উৎপাদন	<ul style="list-style-type: none"> ■ সংৰক্ষণ পদ্ধতি সম্পর্কে সজাগতাৰ অভাৱ। ■ বিদ্যুতৰ সৰবৰাহ নোহোৱাৰ বাবে শীতল মজুতৰ অভাৱ। 	<ul style="list-style-type: none"> ■ বিক্ৰী নোহোৱা সামগ্ৰী দীৰ্ঘকাল ধৰি মজুতৰ সুবিধা। ■ উপযুক্ত শস্য মজুত কৰি ৰখাৰ সুবিধা 	<ul style="list-style-type: none"> ■ পেকেজিং ■ পৰিবহণ আৰু বিপণণ
বিপণন	<ul style="list-style-type: none"> ■ পৰিবহণ ব্যৱস্থা অতি শোচনীয়। ■ মধ্যভোগীৰ বাবে বজাৰৰ সৈতে পোনপটীয়া যোগাযোগ স্থাপন কৰিব নোৱাৰে। ■ বিপণন কলা-কৌশল সম্পর্কে জ্ঞানৰ অভাৱ, বিক্ৰীৰ পৰম্পৰাগত পদ্ধতিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰতা। 	<ul style="list-style-type: none"> ■ প্ৰকৃত পৰিবহণ ব্যৱস্থাই কৃষকসকলক তেওঁলোকৰ সামগ্ৰী নিকটৰতী বজাৰলৈ লৈ যোৱাত সহায় কৰিব। ■ মধ্যভোগীক আঁতৰাই বজাৰ মূল্য সৰ্বোচ্চ হাৰত বৃদ্ধি কৰা। ■ বৰ্তমান বজাৰৰ পৰিস্থিতি আৰু তেওঁলোকৰ উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ বৰ্তমান মূল্যৰ বিষয়ে অধিক জ্ঞান। 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ক্ৰেতা-বিক্ৰেতাৰ মিলন

তালিকা- ১৩ : পশ্চিম

বাধাসমূহ	কারণসমূহ	সুযোগ সমূহ	কর্মসূচী
চৰণীয়া ভূমি কম	প্ৰযোজ্য নহয়	-	-
পশ্চি খাদ্যৰ পৰ্যাপ্ততা	<ul style="list-style-type: none"> ■ শোচনীয় বিভীষণ অৱস্থাৰ কাৰণে বজাৰৰ পৰা ক্ৰয় কৰাৰ অক্ষমতা। ■ গছ-গছনিৰ পৰা পশ্চি খাদ্য, শস্যৰ অৱশিষ্টাংশ কেৱল ৩-৬ মাহৰ বাবে পৰ্যাপ্ত। বছৰ জুৰি পৰ্যাপ্ত নহয়। 	<ul style="list-style-type: none"> ■ পশ্চিমালনৰ দ্বাৰা উচ্চ উপার্জন ■ সুবিধা লাভ কৰিব পাৰিলে পশ্চি খাদ্যৰ বাবে ভাল ঘৰৱা বজাৰ আৰু এই সুবিধাই জীৱিকাৰ বিকল্প সুযোগ সৃষ্টি কৰিব। 	পশ্চিম খণ্ডৰ উন্নত সুবিধাৰ বাবে পশ্চিমিসা বিভাগৰ সৈতে সংযোগ স্থাপন
পশ্চি চিকিৎসা ব্যৱস্থা	<ul style="list-style-type: none"> ■ পশ্চি চিকিৎসাৰ কোনো কেন্দ্ৰ নাই। ■ যথোপযুক্তভাৱে পশ্চি পালন-প্ৰজনন সম্পর্কে জ্ঞানৰ অভাৱ। 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ৰোগ নিয়ন্ত্ৰণ ■ গ্ৰহপালিত পশ্চি জীৱনকাল (আয়ুস) বৃদ্ধি। ■ গাঁওবাসী পশ্চিমালনৰ প্ৰতি আকৃষ্ট হোৱাৰ লগতে এই সম্পৰ্কীয় সজাগতা বৃদ্ধি হ'ব। 	
দুঃখ উৎপাদন	<ul style="list-style-type: none"> ■ পশ্চি খাদ্যৰ অভাৱ ■ দুঃখ উৎপাদন বৃদ্ধিৰ বাবে বিজ্ঞানসম্মত পশ্চিমালন সম্পৰ্কীয় জ্ঞানৰ অভাৱ। 	<ul style="list-style-type: none"> ■ দুঃখ উৎপাদনৰ প্ৰশিক্ষণৰ দ্বাৰা উৎপাদন বৃদ্ধি কৰিব পৰা যায় ■ দুঃখৰ উৎপাদন বৃদ্ধিৰ বাব অধিক উৎপাদনক্ষম উন্নত জাতৰ পশ্চিমৰ ব্যৱহাৰ 	
দুঃখ বজাৰ	<ul style="list-style-type: none"> ■ প্ৰত্যক্ষ দুঃখ বজাৰৰ সৈতে যোগাযোগ কৰ ■ বিভিন্ন দুঃখজাত দ্ৰব্যৰ বজাৰ চাহিদাৰ প্ৰতি জ্ঞান নহয় 	<ul style="list-style-type: none"> ■ বৃহৎ দুঃখ বজাৰৰ চাহিদা 	

তালিকা- ১৪ : কাঠ ভিন্ন বনজ সম্পদ (এন ডাইট এফ পি)

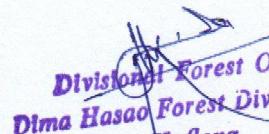
বাধাসমূহ	কারণসমূহ	সুযোগ সমূহ	কর্মসূচী
কম সংগ্ৰহ	<ul style="list-style-type: none"> ■ কাঠ ভিন্ন বনজ সম্পদ সুলভ নহয় 	<ul style="list-style-type: none"> ■ পৰ্যাপ্ত সাৰৱা চনপৰা ভূমিৰ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ খাদ্য শস্য আৰু ঔষধি গছ ৰোপণ
মূল্য সংযোজন	<ul style="list-style-type: none"> ■ পদ্ধতিগত গোটৰ অভাৱ ■ প্ৰযোজনীয় সম্পদ যথেষ্ট নহয় ■ উপযুক্ত কাৰিকৰী জ্ঞান নাই 		

তালিকা- ১৫ : বিশেষ দক্ষতা : হস্তত্ত্ব

বাধাসমূহ	কারণসমূহ	সুযোগ সমূহ	কর্মসূচী
কেঁচামালৰ পর্যাপ্ততা	<ul style="list-style-type: none"> ■ চুকি পোৱা স্থানৰ ভিতৰত (বজাৰ ৭ কিঃ মিঃ দূৰত) কেঁচামালৰ অভাৱ ■ ভঁৰাল নাই। 	<ul style="list-style-type: none"> ■ কেঁচামালৰ ভঁৰাল স্থাপনৰ বাবে উমেহতীয়া ঠাই। 	<ul style="list-style-type: none"> ■ কেঁচামালৰ ভঁৰাল স্থাপন।
উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ গুণগত মান	<ul style="list-style-type: none"> ■ উচ্চ মানৰ সামগ্ৰীৰ ভঁৰাল ■ পৰম্পৰাগত যন্ত্ৰপাতিৰ ব্যৱহাৰ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ নতুন বজাৰ উলিওৱাৰ কাৰণে উন্নতমানৰ সামগ্ৰী উৎপাদন। 	<ul style="list-style-type: none"> ■ আধুনিক যন্ত্ৰপাতি আৰু সা-সঁজুলিৰ বিষয়ে প্ৰশিক্ষণ। ■ গাঁওবাসীসকলক উন্নত প্ৰযুক্তি প্ৰদান।
বজাৰৰ সন্তাৱনীয়তা	<ul style="list-style-type: none"> ■ মান সম্মত বজাৰৰ অভাৱ ■ মূল্য নীতিৰ অভাৱ ■ প্ৰাতিষ্ঠানিক ক্ৰেতাৰ সৈতে সংযোগ নাই ■ বিবিধ প্ৰকাৰৰ সামগ্ৰী বা নতুন প্ৰকাৰৰ সামগ্ৰী উৎপাদন কৰা নহয় 	<ul style="list-style-type: none"> ■ বিবিধ প্ৰকাৰৰ সামগ্ৰী উৎপাদনৰ জৰিয়তে নতুন নতুন বজাৰ উলিওৱা 	<ul style="list-style-type: none"> ■ উৎপাদিত সামগ্ৰী বৃহৎ পৰিমাণে ক্ৰয়ৰ বাবে প্ৰাতিষ্ঠানিক ক্ৰেতাৰ সৈতে চুক্তিৰ ব্যৱস্থা
খণ্ডৰ সুবিধা	<ul style="list-style-type: none"> ■ বেংক বা ডাকঘৰৰ ছেভিংছ বেংকৰ সৈতে সংযোগ নাই। ■ চৰকাৰ আৰু বেংকসমূহৰ উন্নয়ন আঁচনিবোৰ সম্পর্কে সজাগতাৰ অভাৱ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ চৰকাৰৰ দ্বাৰা বিস্তীয় সাহায্য ■ সহজতে খণ্ড লাভৰ সুযোগ প্ৰদান 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ক্ষুদ্ৰ বিনিয়োগ, নিৰ্ধাৰিত কালৰ ভিত্তিত (টাৰ্ম ল'ন), কাৰ্য্যকৰী (চলিত) মূলধনৰ ব্যৱস্থা
বিবিধ প্ৰকাৰ উৎপাদন	<ul style="list-style-type: none"> ■ বিবিধ প্ৰকাৰৰ সামগ্ৰী বা নতুন প্ৰকাৰৰ সামগ্ৰী উৎপাদন নকৰা। ■ দ্রব্যৰ বহুবৃথীতা সম্পৰ্কীয় ধাৰণাৰ অভাৱ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ আধুনিক যুগৰ বজাৰৰ চাহিদা অনুসৰি চাহিদা থকা সামগ্ৰীৰ উৎপাদন 	<ul style="list-style-type: none"> ■ দক্ষতা উন্নতকৰণ আৰু নতুন সামগ্ৰী তথা বিবিধ প্ৰকাৰৰ সামগ্ৰী উৎপাদন সম্পর্কে প্ৰশিক্ষণ

তালিকা- ১৬ : ঋণৰ সুবিধা

বাধাসমূহ	কাৰণসমূহ	সুযোগ সমূহ	কৰ্মসূচী
ঋণগ্রহণতা	নাই	■ নিকটৱৰ্তী এলেকা আধুনিক বিভৌয় প্ৰতিষ্ঠান স্থাপন	
সুতৰ হাৰ	■ বেচৰকাৰী ঋণদাতাসকলৰ দ্বাৰা উচ্চ হাৰত সুদ ধাৰ্য	■ ৰাজ সাহায্য হাৰত (subsidized) ঋণৰ ব্যৱস্থা	বিভৌয় অন্তভুক্তিৰ সৈতে উন্নত ঋণ সুবিধাৰ বাবে বিভৌয় সংস্থাৰ সৈতে সংযোগ স্থাপন
ঋণৰ পৰ্যাপ্ততা	■ ঝুঁকি (risk) লোৱাত ভয় ■ নথি-পত্ৰ সম্পর্কীয় জ্ঞানৰ অভৱা	■ ষ্টার্ট-আপছ উদ্যমিতা প্ৰকল্প (ভেঞ্চাৰ)	
বন্ধকৰ অসুবিধা	■ বন্ধক ৰখা সম্পত্তিৰ যথোপযুক্ত নথি প্ৰস্তুতকৰণৰ অভাৱ	■ এলেকাত যথোপযুক্ত দলিল পত্ৰ বা নথি তৈয়াৰ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত সজাগতাৰ অভাৱ	

 Divisional Forest Officer
 Dima Hasao Forest Division (East)
 Haflong.